

Akademie múzických umění v Praze

Divadelní fakulta

Katedra výchovné dramatiky

Dramatická výchova

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Inscenační práce s dětským souborem – Dáte si jablíčko?

Kateřina Dojčánová

Vedoucí práce: doc. Mgr. Radek Marušák

Přidělovaný akademický titul: BcA.

Praha, červen, 2023

The Academy of Performing Arts in Prague

Theatre Faculty

Dramatic arts

Drama in education

BACHELOR'S THESIS

**Staging process with children's ensemble – Would you like
an apple?**

Kateřina Dojčánová

Thesis supervisor: doc. Mgr. Radek Maruřák

Academic title: BcA.

Prague, June, 2023

P r o h l á š e n í

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci s názvem

Inscenační práce s dětským souborem – Dáte si jablíčko?

vypracovala samostatně pod odborným vedením vedoucího práce a s použitím pouze uvedené literatury a pramenů a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu. Souhlasím s tím, aby práce byla zveřejněna v souladu se zákonem a vnitřními předpisy AMU.

Praha, dne

podpis

Kateřina Dojčánová,

Abstrakt

Obsahem této bakalářské práce zmapování a popis tvůrčí činnosti dětské skupiny z literárně-dramatického oboru na Základní umělecké škole Karla Malicha v Holicích. Práce se zabývá průběhem inscenačního procesu během tří měsíců. V jednotlivých kapitolách je popsána analýza předlohy, tvarování situací, prezentace inscenace a její reflexe. Součástí práce je podrobná charakteristika jednotlivých členů skupiny. Inscenace je inspirovaná povídkou Zimní řez z knihy Příšerné příběhy strýce Montaguea a pokouší se spojovat žánr hororu a komedie. V rámci inscenační práce se účastníci zabývají tématem podivínství a na jeho základě vyloučení z kolektivu. Téma objevují ve zkoumaném příběhu, ke kterému během inscenačního procesu přistupují autorsky.

Abstract

The content of this bachelor thesis is a mapping and description of the creative activities of a children's group attending drama classes at the Art School of Karel Malich in Holicice. The thesis deals with the course of the staging process during three months. The individual chapters describe the analysis of the literary subject, the shaping of situations, the presentation of the theatrical performance and its reflection. The thesis includes a detailed characterization of the individual members of the group. The theatrical performance is inspired by the short story Winter pruning from the book Uncle Montague's tales of terror and attempts to combine the genres of horror and comedy. As part of the staging process, the participants explore the theme of weirdness and the resulting exclusion from the collective. The theme is explored in the story under investigation, which they approach in an authorial way during the staging process.

Obsah

Úvod	1
1 Příprava inscenačního procesu	2
1.1 Charakteristika skupiny	2
1.2 Volba předlohy a její analýza	4
1.2.1 Chris Priestley: Příšerné příběhy strýce Montaguea.....	5
1.2.2 Zimní řez.....	6
1.2.3 Analýza předlohy	7
1.2.4 Story dramatization	9
1.2.5 Inspirace předlohou	15
1.3 Koncepce projektu	16
1.3.1 Cíle projektu.....	16
2 Inscenační práce se souborem.....	18
2.1 Inscenační plán.....	18
2.2 Dramaturgicko-režijní koncepce.....	19
2.3 Společná tvorba koncepce a bodového scénáře	20
2.3.1 Tvorba pracovního scénáře	20
2.3.2 Charakteristika postav.....	22
2.3.3 Scénografie.....	23
2.4 Tvarování situací	25
2.4.1 Expozice	25
2.4.2 Kolize	27
2.4.3 Krize	28
2.4.4 Peripetie.....	29
2.4.5 Katastrofa	30
2.4.6 Přejechy mezi situacemi	31
2.5 Fixování	31
2.6 Prezentace projektu	32
2.6.1 První prezentace	32
2.6.2 Krajské kolo soutěžní přehlídky Literárně – dramatického oboru základních uměleckých škol v kolektivním projevu	32
2.6.3 Premiéra na Základní umělecké škole Karla Malicha	33
2.7 Práce se zpětnou vazbou	34
2.7.1 Změny v inscenaci	34
3 Reflexe inscenačního procesu	35
4 Závěrečná shrnutí	37

Závěr.....	38
Seznam použitých zdrojů	39

Seznam příloh

- Příloha 1 – Scénář – Dáte si jablíčko?
- Příloha 2 – Výtvarné ztvárnění Podivínky
- Příloha 3 – Fotografie z inscenace
- Příloha 4 – Videozáznam

Úvod

Ve své bakalářské práci popisuji proces inscenační práce se začínající dětskou skupinou, která funguje při Základní umělecké škole Karla Malicha v Holicích. Inscenační proces probíhal ve školním roce 2022/2023.

Inscenace původně začala vznikat na základě literární předlohy, kterou jsem pro soubor vybrala na základě zálib studentů. Z knihy Příšerné příběhy strýce Montaguea od Chrise Priestleyho jsme se rozhodli inscenovat povídku Zimní řez. Postupně jsme se ale se skupinou od původní předlohy vzdálili natolik, že vznikl autorský tvar pouze na motivy povídky.

Pro soubor to byla první společná zkušenost s inscenační prací, v rámci, které si vyzkoušeli všechny složky inscenačního procesu vedoucího k výslednému divadelnímu tvaru. Pro mě byla tato práce první zkušeností v rámci role pedagogické a režijní. Snažila jsem se tedy vycházet z primární potřeby souboru vytvořit společné dílo a zároveň skupinu motivovat pro pokračování v literárně-dramatickém oboru.

Cíle, práce bylo seznámit studenty se složkami inscenačního procesu a motivace k další tvůrčí práci. Žáci mají za úkol analyzovat předlohu, podílet se na tvorbě scénáře, zažít premiéru, a i následnou zpětnou vazbu. Úkol mají vytvořit autorské divadelní představení v žánru hororu a komedie a s tématem podivínství a odlišnosti od zbytku skupiny.

1 Příprava inscenačního procesu

V této kapitole rozeberu všechny okolnosti tvorby inscenace, dále vysvětlím, z jakých důvodů jsem se rozhodla se souborem vydat cestou hororu a proč se nakonec naše práce začala od původní předlohy odklánět.

Během procesu jsem snažila žáky motivovat k vyjadřování svých názorů a nápadů. Cítila jsem na kolektivní tvorbu, kde má každý právo přidat do inscenace svůj konkrétní nápad a na stmelování kolektivu.

1.1 Charakteristika skupiny

Skupina, se kterou jsem inscenaci tvořila se skládá ze tří děvčat a tří chlapců ve věku 12-15 let. Soubor spolu v tomto složení funguje od začátku školního roku 2022/2023. Někteří žáci literárně-dramatický obor v ZUŠ v Holicích navštěvují již několik let, přesto jsem k celé skupině přistupovala jako k začátečnické. Můj přístup k dramatické výchově se totiž od přístupů předchozích učitelů LDO na již zmiňované Základní umělecké škole lišil. Žáci i já jsme si tak nejprve zvykali na sebe navzájem a zároveň jsem se snažila nenásilně využívat metody dramatické výchovy, na které jsem sama zvyklá z literárně-dramatického oboru a které jsem si osvojila na vysoké škole. Měla jsem obavy, že žáci jiné vedení hodin, než na které byli doposud zvyklí, nebudou chtít přijmout. Jiný přístup ale vítali a na moje vedení reagovali kladně.

Vzhledem k menšímu městu, kde již zmiňovaná ZUŠ funguje, literárně-dramatický obor zde neměl kdo učit. Do minulého roku zde tedy obor vyučoval hudebník, předtím výtvarnice a jeden rok vedoucí místního ochotnického divadelního spolku. Žáci měli tak zkušenosti hlavně s vystupováním na jevišti, učení se textu ze scénáře, pohádky a vánočními příběhy.

Se skupinou jsem se jako pedagožka poprvé setkala ve školním roce 2021/2022, kdy jsem vedla hodinu dramatické výchovy místo tehdejšího učitele, abych se s dětmi seznámila. S některými žáky jsem se tudíž v září již lehce znala. Jiní žáci ale odešli, a naopak se přihlásili noví. První pololetí jsme se spolu navzájem seznamovali, jak již píšu výše, a především jsem se snažila vytvořit bezpečné prostředí, kde se může kdokoliv ostatním otevřít a vyjádřit svůj názor. Pro žáky bylo hodně dramaticko-výchovných a improvizčních her nových, a tak jsem často vycházela vstříc jejich potřebám si hlavně hrát. Ze souboru jsem cítila také potřebu vytvořit během školního

roku představení, což se v předchozích letech vždy dělo. Noví žáci se do LDO přihlásili především kvůli vystupování na jevišti. Rozhodla jsem se jejich potřebě vyhovět, i když jsem se ze začátku, vzhledem k mým pedagogickým zkušenostem a jejich touze po „velkém“ divadle, obávala překážek. Řídila jsem se ale výrokem: „*Stálým cílem je rozvíjet děti, ne drama. Sledujeme-li první, lze druhého dosáhnout také. Sledujeme-li druhé, první může být zcela zanedbáno, ne-li dokonce zmařeno.*“¹ Ve druhém pololetí jsem tak začala se žáky probírat jejich preference, každý se mohl vyjádřit, co by si rád v tomto roce vyzkoušel. Ve skupině i do nynějších dnů vládne záliba v hororové literatuře, zaujetí tajemnem a až morbidními historkami.

Jednotlivé členy souboru bych ráda popsala v osobní anamnéze. První členka je Aneta (14). Literárně-dramatický obor navštěvuje nejdéle ze všech. Většinou je to ona, která jde do akce jako první. Nebojí se vyjadřovat svoje názory a myšlenky a při tvorbě přichází vždy s nápady. Nikdy ale skupinu do svých nápadů netlačí, naopak nadšeně přijme nápad někoho jiného. Ráda hraje improvizální hry, ve kterých se vždy snaží posouvat spíše situace, než aby byla ve hře, co nejdéle. Takový přístup má obecně při jakékoliv tvorbě. S plným nasazením přebírá roli, která je zrovna potřeba. Nevadí jí se ujmout i činnosti, která není tolik atraktivní. Má tendenci pomáhat učiteli a ostatní členy motivovat k práci.

Martin (15) je v dramatické výchově podobně zkušený jako Aneta. Je velmi přemýšlivý a projevuje zájem o intelektuální témata. V improvizacích a společné tvorbě skupině vnáší klid, který dokáže změnit vyhocenou atmosféru. Rád čte hororové knihy a sleduje vážné filmy s podobně ponurými tématy. Jeho zájem o horor se objevuje v komiksech, které kreslí. Do strašidelných situací ale rád přináší vtip a humor. Mezi ostatními je oblíbený a každý s ním rád spolupracuje ve dvojici. Během školního roku začal projevovat větší zájem o divadlo a obecně o umění. Do všech aktivit, které skupině nabízím, přistupuje se vši seriózností a pomáhá tak strhnout do akce i stydlivější členy souboru.

Martinův nejlepší kamarád Tomáš (15), který se k souboru připojil v letošním školním roce, dokončuje souborovou vůdčí trojici. Do ZUŠ se přihlásil díky Martinovi a Anetě, se kterými se kamarádí ve škole a také přemýšlí o dalším studiu herectví. V souboru se obliba improvizace zvýraznila hlavně díky Tomášově nadšení pro všechny improvizální hry. Je vůdčí typ, který nemá strach se projevovat a nebojí se ani prosadit svůj názor, a to navzdory, že je ve skupině nový. S ostatními členy sdílí zálibu o horor,

¹ WAY, Brian. Rozvoj osobnosti dramatickou hrou. 2., rev. a aktualiz. vyd. Praha: Sdružení pro tvořivou dramaturgii, 2014. ISBN 978-80-903901-4-0. str. 13.

děsivé příběhy a humor. Píše detektivní povídky a vymýšlí hry ve stylu larpu (druh rolové hry, kde lidé herecky ztvárňují přidělené postavy) pro skautský oddíl, který vede. Díky častým improvizacím v hodinách se jeho herecký projev od začátku roku výrazně proměnil.

Johana (15) patří ve skupině také ke zkušenějším v dramatické výchově. Tenhle rok byl pro ni ale v souboru poslední, protože od září nastupuje na konzervatoř studovat lesní roh. Pocit posledního roku v souboru jsem z chování Jolany v hodinách cítila. Díky svému přirozenému smyslu pro povinnost chtěla literárně-dramatický obor "dochodit", ale prioritou pro ni byl hudební nástroj a příprava na přijímací zkoušky. S přijetím na střední školu už Jolaně docházela motivace na hodiny chodit a být v nich aktivní. To pak ztěžovalo konečné zkoušení inscenace a domlouvání premiéry ve škole. Johana se obléká v emo stylu a podobně jako u ostatních jsou jejím tématem hororové příběhy. Nemá problém vyjadřovat mezi ostatními své myšlenky, ale potřebu sdílet nemá tak často. Ráda se zapojí, pokud se zrovna v hodinách, v rámci improvizace, hry nebo inscenační práce, objeví ponurá témata, jako třeba vražda.

Lenka (12) se k souboru připojila letošní rok. Je velmi přátelská, extrovertní a v kolektivu se od začátku zapojuje do všech debat a her. Na jevišti má přirozený projev a sdílí se skupinou vášeň pro improvizální hry.

Posledním členem souboru je Erik (12). Literárně-dramatický obor navštěvuje již třetím rokem. Na Erikovi je někdy obtížné poznat, jestli ho hodiny baví nebo jak se zrovna cítí. Z počátku se v kolektivu projevoval jen zřídka. Je pro něho těžké udržet pozornost, a tak se stává, že je často v mysli někde jinde anebo probíhající debatu okomentuje příběhem, který s řešeným tématem nijak nesouvisí. Ostatní žáci dříve nevěděli, jak na Erika v takových chvílích zareagovat. Momentálně ho však přijímají takového, jaký je a jeho příběhy vyslechnou.

1.2 Volba předlohy a její analýza

Po prvním pololetí s výše zmiňovanými žáky a žákyněmi, kdy jsme se seznamovali a zvykali si na společnou tvůrčí činnost, jsem se souboru zeptala, o čem a proč by chtěli tvořit představení. Společná témata, která by většinou mohla být blízká, jsem měla zmapována, a tak mě nepřekvapilo, že se skupina shodla na hororovém nebo detektivním představení.

Začala jsem původně hledat knihy s krátkými hororovými příběhy s vtipnou pointou. Zkoušeli jsme společně pročitat například Půlminutové horory, ale narazili jsme na úskalí příliš krátké povídky, kde by nás v inscenování nemohl tolik vést příběh. Nakonec jsem pro inscenační práci vybrala knihu *Příšerné příběhy strýce Montaguea*², kterou napsal Chris Priestley.

1.2.1 Chris Priestley: Příšerné příběhy strýce Montaguea

Autorem předlohy je Chris Priestley. Narodil se v roce 1958 v britském Hullu. Poté vyrůstal ve Walesu a na Gibraltar. Od dětství rád četl komiksy a strašidelné povídky. Pracoval jako karikaturista, ilustrátor a malíř. Svými ilustracemi přispíval například do novin jako *The Times* a *The Independent*. Jeho první kniha, kterou vydal v roce 2000, *Dog Magic!* se dostala do užšího výběru pro Children's book award. U čtenářů je známý hlavně díky sérii knih hororových příběhů. Kniha *Příšerné příběhy strýce Montaguea* byla nominovaná na literární cenu Carnegie Medal. Další podobné knihy s hororovými historkami jsou *Příšerné příběhy z Černé lodi*, *Příšerné příběhy z temného tunelu* a *Příšerné příběhy vánoční*. Chris Priestley se věnuje beletrii pro děti a mládež, převážně s hororovou tematikou a je autorem i naučné literatury.^{3 4}

Kniha *Příšerné příběhy strýce Montaguea* se skládá z 11 samostatných povídek. Strašidelné příběhy vypráví ve svém domě malému chlapci podivný starší pán Montague, jehož chlapec oslovuje strýčkem, ačkoli pán jeho opravdový strýc není.

Příběh celé knihy otevírá malý chlapec jménem Edgar, který se vydává na návštěvu za strýcem Montaguem. Přichází do jeho velikého a ponurého domu temným a hlubokým lesem. Od začátku je tak nastolena tajemná atmosféra. Na návštěvy ke strýci chodí Edgar pravidelně a ačkoli má z jeho domu i ze strýce strach, chodí za ním vlastně rád. Strýc žije pouze se svým sluhou, kterého Edgar nikdy nespátřil. Edgar žije se svými rodiči, kteří k němu nemají moc vřelý vztah, a tak oceňuje strýcovu společnost. I přes strýcovu tvrzení, že žije ve velikém domě jen se sluhou, se po celé vile ozývají podivné skřeky a zvuky a Edgar tak nad jeho samotou pochybuje.

Společný čas tráví popíjením čaje a vyprávěním strašidelných příběhů, kterých strýc zná opravdu mnoho. Ve většině příběhů jsou hlavními postavami malí chlapci.

² PRIESTLEY, Chris. *Příšerné příběhy strýce Montaguea*. Přeložil Vít PENKALA. Praha: Tympanum, 2018. Original.

³ Chris Priestley. Nakladatelství Argo. (cit. 28.06.2023). <https://argo.cz/autori/priestley-chris/>

⁴ Databazeknih.cz. (n.d.). Chris Priestley. Životopis | Databáze knih. (cit. 28.06.2023). <https://www.databazeknih.cz/zivotopis/chris-priestley-24257>

U všech příběhů strýc tvrdí, že jsou skutečné a opravdu se staly. Postavy, které v nich vystupují strýc prý skutečně zná, i když on sám v příbězích nevystupuje a ani není jasné, jak by se příběhy mohl dozvědět. Věrohodnost příběhů dokazuje vlastnictvím předmětů, které v příbězích hrají nějakou roli. Edgar strýci pravost příliš nevěří. Strýc je ale dobrý vypravěč, a tak Edgar nad svojí nedůvěrou často pochybuje.

Zatímco strýc vypráví strašidelné historky, tajemno v domě houstne a venku se stmívá. Edgar začíná mít strach z budoucí cesty domů děsivým lesem. Odchod oddaluje prosbou o další příběhy. Nakonec se ale Edgar musí vydat domů. Poslední kapitola Strýc Montague uzavírá příběhový oblouk o tajemném strýci Edgarovi a rozřešení jeho osobnosti. Edgar na cestě lesem potkává děti, které poznává jako postavy ze strýcových příběhů a cítí se jimi být ohrožen. Objevuje se ale strýc a Edgarovi vše vysvětluje.

Strýc pracoval dříve jako učitel. Neměl ale vždy čisté úmysly, své žáky okrádal a vinu shodil na vybraného obětního beránka. Své hříchy si teď musí odpykávat tím, že ho navštěvují duše dětí a svěřují se mu se svými osudy. Strýc nemůže odejít a o duše se musí starat a žít s nimi na děsivém místě v lese.

1.2.2 Zimní řez

Při čtení díla mě zaujala povídka Zimní řez. Hlavním hrdinou příběhu je chlapec Simon. Je mu zhruba 10-12 let a žije se svou matkou. Na jakém místě a v jaké době se příběh odehrává není přesně specifikováno, ale pravděpodobně Simon bydlí na vesnici a nacházíme se v minulosti.

Se Simonem se ocitáme na zídce u zahrady slepé stařeny. Chlapec ji chodí rád tajně pozorovat. Stařena bydlí v malém domku na kopci izolovaná od společnosti. Má kostnaté ruce a nosí velký plášť a vzhledem působí jako čarodějnice. Dny tráví zastřiháváním svých jabloní, které rostou na její zahradě. Střihání jabloní jí dělá očividnou a znepokojující radost. Simona strašidelná stařena přitahuje a láká.

Stařena Simona kvůli své slepotě nevidí, ale uslyší, jak se na zídce pohne. Proběhne mezi nimi krátký rozhovor. Stařeně se nelíbí, že ji Simon pozoruje. Chlapec zalže o svém jménu, ale stařena ho přesto pravým jménem osloví. Simon vyzvídá, co stařena přesně dělá. Cítí z jejího počínání nekalost a pohání ho zvědavost. Simon nakonec od domu stařeny utíká pryč. Má strach, ale přesto se rozesměje.

Děj příběhu poté probíhá u Simona doma, kde vede rozhovor se svou matkou. Vyptává se na stařenu, nad kterou stále přemýšlí. Ze slov matky i Simona je znát, že stařena má pověst zvláštní děsivé samotářky, které se děti po generacích bojí. Matka dokonce prozrazuje, že stařeny bála i její matka. Naznačuje tak, že stařena je nejspíš nesmrtelná a tudíž kouzelná. Dozvídáme se také, že děti stařenu obtěžují a bývají k ní kruté. Mezi lidmi se povídají řeči, že stařena je čarodějnice, která klove oči, jí děti a kdo vstoupí na její zahradu, toho sní. Není jasné, jestli jsou řeči pravda nebo pouze drby. Matka nakonec Simonovi prozradí, že stařena je, navzdory svému malému domku, velmi bohatá. Tato informace Simona zajímá nejvíce a je patrné, jaké úmysly má se stařeninými penězi. Než mezi matkou a Simonem rozhovor skončí, musí chlapec matce slíbit, že za stařenu už pro svoje bezpečí nepůjde.

Simon slib samozřejmě nedodrží a vyrazí k domku s cílem okrást stařenu. Když přijde k zahradě, stařena jako obvykle přistřihuje větvičky jabloní. Simon nenápadně vnikne do jejího obydlí. Prozkoumává skromný dům, který díky své čistotě nevypadá ani tolik čarodějnický. Přesto si na obranu pro jistotu vezme hůl, kterou v domě najde. Je tedy jasné, že by se nebál stařeně ublížit. Jeho pohled se zastaví na zrcadle v rohu místnosti. Na malý moment se zarazí. Pálí ho svědomí. Přemýšlí, jestli chce opravdu starou a slepou ženu okrást. Moment zastavení trvá však jen chvíli a Simon je odhodlaný ke krádeži. Na stole si všimne dřevěné skříňky, do jejíž víka je vyřezaná stařenina zahrada i se stařenou. Obrázek vypadá jako by se snad hýbal podle toho, jak se hýbe stařena na zahradě a kopíroval tak skutečnost. Zároveň je ale na obrázku o jeden strom navíc, než kolik jich na zahradě je. Simon anomáliím nevěnuje pozornost a bere peníze, které jsou vloženy ve skříňce.

Simon vychází s pocitem vítězství z domku, ale než stačí udělat první krok ven ze zahrady, polije ho bílé světlo a Simon omdlívá. Když se probudí, je stále na zahradě a je mu zima. Dochází mu, že se nedokáže pohnout, na svých pažích cítí přistávat ptáky. Uvědomí si, že na zahradě stojí v podobě jabloně. Stařena k němu přichází s kleštičkami a zakončuje příběh větou, že na něm bude ještě spousty práce.

1.2.3 Analýza předlohy

Kniha vyšla v roce 2007 s anglickým originálním názvem *Uncle Montague's Tales of Terror*. Povídky doplňují černobílé ilustrace od ilustrátora Davida Iana Robertse. Knihu do češtiny přeložil Vít Penkala.

Povídky jsou napsané v žánru hororu a pohádky. Kniha má vystavěný dějový oblouk ve formě příběhu vyprávějího strýce a poslouchajícího chlapce. Jednotlivé povídky, které strýc vypráví, na sebe nijak nenavazují a v každém příběhu figuruje jiný hlavní hrdina. Kniha je rozdělená na kapitoly s názvem konkrétní povídky. Po každé povídce autor postupně odtajňuje zápletku strýcova příběhu. Struktura knihy je jasná a srozumitelná. Děj je psaný chronologicky. Obsah povídek ale příběh strýce nijak neposouvá. Spojitost se strýcem a postavami z příběhů se čtenáři vyjasní až na konci knihy. Vypravěčem příběhu je sám autor. Jednotlivé povídky jsou psané také v er-formě. Jazyk knihy je spisovný a dílo má jasný epický děj.

Hlavními postavami příběhu jsou strýc Montague a chlapec Edgar. Postavy z povídek jsou dětské hrdinové, které spojuje fascinace tajemnem a touha po zakázaném. V každé povídce je hlavní hrdina přitahován něčím nekalým, o čem sám tuší, že by si s tím člověk neměl zahrávat. Postavy ale nedokáží překonat svoji zvědavost a zaplétají se do nadpřirozené pasti. Vystávají pak otázky viny a trestu. Hrdinové poruší slib, kradou, odchází tam, kam jsou varováni nechodit. Někdy jsou přitahováni nadpřirozenou mocí, kterou nemohou porazit.

V příbězích se objevují nadpřirozené bytosti jako démoni, duchové nebo čarodějnice. Trest pro postavy přijde tedy ve formě kouzla nebo prokletí. Téma knihy tak vidím v zahrávání si s nadpřirozeností a světem mezi nebem a zemí. Příběh strýce je ukončený v tom samém duchu. Sám se nedržel daleko od temných sil a nakonec je tajemnem potrestaný. Motivace postav není vždy logicky odůvodněna. Hrdinové jsou často jednoduše posedlí zvědavostí a vášní pro něco špatného. Tato posedlost se všem na konci příběhu vymstí.

V povídce Zimní řez je jasné téma zahrávání si s nadpřirozenem a následný trest. Simon od začátku neměl dobré úmysly a při čtení mi bylo jasné, že trest ho nemine. Povídka mi po prvním přečtení automaticky připomněla Perníkovou chaloupku. Podobně jako Jeníček a Mařenka "okrádají" ježibabu o perník z její chaloupky, Simon skutečně slepou stařenu skoro okradl. Stařena sice své oběti doslova nejí, ale jablka, tedy jejich plody, pravděpodobně ano.

Pro inscenování mě v povídce inspiroval jablečný sad. Stromy jsou i v ilustraci nakreslené s trpícími obličejí a křivými větvemi, připomínající zlomené ruce. Dramatičnost nešťastných jabloní mi připadala zajímavá pro další práci. Pointu s proměnou ve strom jsem vnímala jako zásadní potřebu, kterou jsme se souborem od začátku hledali. Lákali nás příběhy s děsivým a zároveň zvráceně vtipným koncem.

V povídce vnímám několik úskalí, na které jsem narazila už při analýze předlohy ve škole na hodinách dramaturgie s Kateřinou Schwarzovou, ale i přesto jsem se rozhodla do jejího inscenování se studenty pustit. Při inscenační práci jsme pak na tyto úskalí znovu narazili a museli tak předlohu podrobit další analýze.

Povídka nese více silných motivů, které se mezi sebou třídí. Jako hlavní téma vnímám narušení světa nadpřirozena a následné potrestání ve formě zakletí. Simon je na začátku příběhu vykreslený jako chlapec posedlý zvědavostí po tajemnu. Toto silné téma je zkomplikované jeho motivací krást. Simon není popsán jako ukázkový kladný hrdina, ale spíše jako zlobivý kluk, který se rád zapojuje do špatností. Přesto zde ale nevidím motivaci pro krádež. Abych přijala Simona jako zloděje, musel by být tak, podle mého, vykreslený už dříve.

Dále se v příběhu vyskytuje silný motiv slibu. Simon matce slíbí, že za stařenou nepůjde, slib pro něj, ale nic neznamená a okamžitě ho poruší. Při inscenování jsme tento motiv museli opustit, protože i v předloze se objeví skoro až mimochodem a bylo pro nás těžké mu v inscenaci dopřát takovou vážnost jakou si zaslouží.

Největší úskalí, které nás provázelo nejdéle byly postavy a jak na ně pohlížet. Autor předlohy od začátku podsouvá čtenáři děsivost stařeny, a tudíž i vnímání její osoby, jakožto záporné postavy. Stařena je popsána jako typická zlá čarodějnice z pohádky. Děj je vyprávěný skrze Simona a tím pádem s ním čtenář nejprve sympatizuje. Simonovi negativní vlastnosti autor popisuje neutrálním jazykem, čtenář ho tak jako zápornou postavu nemusí vidět. Ve chvíli, kdy jsme se se studenty do příběhu více ponořili a popisovali jsme si postavy, zjistili jsme, že větší sympatie máme ke stařeně. Postava, která přichází se špatnými úmysly je Simon. Stařena, ačkoli čarodějnice, která mění lidi ve stromy, si pokojně žije sama ve svém domku. Simon ji bezdůvodně okrade a při vloupání si neváhal připravit zbraň, kterou by mohl slepé paní ublížit.

Autor předkládá stařenu jako negativní a zlou postavu, zatímco Simona jako postavu, se kterou by čtenář měl v příběhu jít, na konci s ním sympatizovat a možná i litovat jeho krutého trestu. Kvůli našemu vnímání stařeny, jakožto hlavní postavy, které bychom "fandili" více, jsme se od předlohy nakonec výrazně vzdálili.

1.2.4 Story dramatization

Po vybrání literární předlohy k inscenaci jsem se rozhodla knihu studentům představit v rámci lekce v hodině. Mým záměrem bylo v souboru vzbudit motivaci

pro inscenování mnou vybrané literární látky a předání příběhu studentům zážitkovou formou.

Vzhledem k faktu, že se v příběhu vyskytuje moment, kdy se Simon zastaví během krádeže a zapřemýšlí, jestli opravdu dokáže spáchat takový čin, jsem se rozhodla z povídky vytvořit strukturované drama. V rámci něho jsem chtěla také prozkoumat problém krádeže, špatného svědomí, které se k ní může vázat a následné důsledky z ní plynoucí. Účastník strukturovaného dramatu si díky prožitku, například přes časté vstupování do role, uvědomuje nastolené téma a je mu umožněno o něm hlouběji přemýšlet. *„Strukturované drama je způsob práce v oblasti dramatické výchovy. Má pevnou kostru, kterou si lektor předem připraví, ale neví, čím ji žáci naplní. Co je ale důležité, je to, že ponесou za své rozhodnutí důsledky, které mohou být příjemné i nepříjemné. Jde o paralelu se životem.“*⁵ S definicí strukturovaného dramatu od Radky Svobodové jsem souzněla při tvorbě lekce, kdy jsem chtěla studentům přinést zkušenost být odpovědný za svoje rozhodnutí. Citace se mnou rezonovala i nadále během průběhu lekce, kdy se mi potvrdila slova o naplnění kostry lekce žáky. Díky jejich přístupu v hodině jsem se rozhodla v inscenování vydat jiným směrem, než jsem původně plánovala.

První realizace lekce vytvořené se záměrem strukturovaného dramatu proběhla se studenty. Podruhé jsem lekci realizovala ve škole, kdy účastníci byli moji spolužáci. Lekce byla zároveň můj výstup v předmětu strukturované drama. Lekci jsem výše schválně pojmenovala jako „vytvořenou se záměrem“, protože jsem si na základě zkoušky uvědomila a dostala i takovou zpětnou vazbu, že moje lekce je spíše forma story dramatization, v minulosti také playmaking, než strukturovaného dramatu.

Story dramatization je metoda výuky, kde je základem improvizace. *„Improvizací se ze situace rozvíjí a vytváří děj, příběh nebo je založena na hotovém, vně skupiny existujícím příběhu.“*⁶ Jak píše Eva Machková ve své publikaci Úvod do studia dramatické výchovy, cílem není *„osvojování či testování faktografických vědomostí, ve výuce se však může uplatnit při integraci, tj. při spojování látky několika předmětů v jednom projektu, který se zabývá jednáním a vztahy lidí.“*⁷ Oproti strukturovanému dramatu se taková lekce právě v cílech liší. Při mé lekci jsem potřebovala, aby se studenti příliš nevzdálili od dějové linky a samotné rozhodování, které hlavním aspektem strukturovaného dramatu, pro nebylo vystavěné tak, aby bylo pro účastníky skutečně

⁵ SVOBODOVÁ, R.: Strukturované drama. In: Kořátková, S. Vybrané kapitoly z dramatické výchovy. Praha : Karolinum, 1998. ISBN80-7184-756-9. str. 119.

⁶ MACHKOVÁ, Eva. Jak se učí dramatická výchova: didaktika dramatické výchovy. 2. vyd. Praha: Akademie múzických umění v Praze, Divadelní fakulta, katedra výchovné dramatiky, 2007. ISBN 978-80-7331-089-9. str. 99.

⁷ MACHKOVÁ, Eva. Úvod do studia dramatické výchovy. Praha: IPOS, 1998. ISBN 80-7068-103-9. str. 89.

dilema. Dále bylo mým cílem studenty seznámit s předlohou, motivovat je k přečtení si příběhu a vzbudit zájem o literaturu jako takovou. „*Literatura je prvkem motivačním, vyvolává zájem dětí, a odpovídá tedy záměru uplatňovat dramatické hraní pro jejich radost. Spouští obrazotvornost skupiny učitel děti podněcuje k jejich vlastním interpretacím situací a příběhů a k vytváření vlastního stylu.*“⁸

Průběh lekce s konkrétními aktivitami s cílem prozkoumat příběh níže popíšu. Pod popsányi aktivitami navrhuji jejich změnu, v případě, kdy jsem při realizaci se studenty cítila, že nepřinášely, to, co jsem od nich očekávala. Kompletně změněný scénář záměrně neuvádím, vzhledem k tomu, že se studenty probíhal v této původní verzi.

Scénář lekce:

Rozehrívací hra

Účastníci chodí po prostoru a až učitel tleskne, stane se z nich socha, která splyne s prostředím, ve kterém se momentálně nachází.

Hra má navodit pocit plížení se a schovávání.

Průběh lekce: Studenti hru pochopili, stávali se věcmi z tanečního sálu.

Předměty v kapse

Učitel účastníkům přinese předměty, které má v kapse osoba, jejíž příběhem budou v lekci procházet.

Je to malý kámen, ohryzek, stovka, vzkaz, na kterém je napsáno „po škole zase u babky?“

Účastníci si mohou předměty prohlédnout a zapřemýšlet, čím jsou. Následně učitel všem sdělí, že se jedná o Simona, chlapce ve věku zhruba 13 let, který je docela raubíř, žije s maminkou, které krade peníze a chodí často zlobit zvláštní babku na kraji vesnice.

Průběh lekce: Popis Simona studenti tipovali docela přesně. Vzkaz byl ale příliš normální. Oslovení „babka“ přivádělo dojem opravdového prarodiče, ke kterému Simon chodí na návštěvu.

⁸ MACHKOVÁ, Eva. Úvod do studia dramatické výchovy. Praha: IPOS, 1998. ISBN 80-7068-103-9. str. 89.

Změna: Vzkaz je strašidelnější. "Po škole zase u té ježibaby? Pokud nejsi srab". Přidá se i obrázek Simonem karikaturně nakreslené stařeny, jako děsivé čarodějnice.

Etudy

Účastníci se rozdělí na skupinky a vytvoří krátké etudy zobrazující Simonův život. Můžou se inspirovat předměty, které má v kapse anebo domyslet, co ještě může Simon zažívat.

Průběh lekce: Studenti využívali k inspiraci především předměty z kapsy. Etudy tak byly u všech dost podobné.

Změna: Studenti jsou vyzváni pantomimicky ztvárnit lumpárny a zákeřnosti, které Simon běžně provádí. K pantomimám je puštěná hudba, podtrhující jeho vypočítavost.

Vedená pantomima

Účastníci zavřou oči a učitel řídí jejich pantomimu.

Procházíte se venkem, je chladno a fouká studený vítr. Na zemi je popadané listí, které vám křupe po nohách. Až budete mít jasnou představu, můžete si otevřít oči. Pokuste se našlapovat potichu, aby bylo co nejméně slyšet. Dojdete k zídce, která je pokrytá lišejníkem, přelézáte ji a procházíte zahradou. Vyhýbáte se keřům s trny a podlézáte větve stromů. Lezete po čtyřech a ruce se vám boří do hlíny. Postavíte se, a aniž byste vyplašili jediného ptáka na zahradě, najdete si klidné místo a lehněte si.

Průběh lekce: U někoho nastal zmatek, jestli je Simon opravdu u babky nebo ne. Prolézání a plížení se bylo ale pro většinu zábavné.

Změna: Během pantomimy Simon vyskočí na zídku a do zahrady kouká. Křovím prolézá v rámci cesty k jejímu pozemku. Nenastane pak zmatek, jestli se Simon skutečně ocitl u stařeny doma nebo ne.

Úryvek 1

Učitel přečte úryvek z knižní předlohy.

Jedná se o popis babky, zjištění, že je slepá. Na Simona zavolá, protože slyší, že na zídce někdo je, ale neví kdo. Simon má strach a neozve se.

Učitel se účastníků ptá, co se v úryvku stalo a co se dozvěděli o stařeně.

Babka – kreslení

Účastníci dostanou plachtu, na kterou společně namalují stařenu.

Průběh lekce: I přes děsivý popis z úryvku, studenti namalovali vtipně vypadající postavičku s úsměvem. Taková představa babky nás při inscenování nejvíce ovlivnila.

Setkání Simona a babky

Účastníci se rozdělí na dvojice a určí si, kdo je Simon a kdo babka. Dvojice simultánně improvizují jejich interakci po tom, co se Simon babce ozval. Krátkou rozehrávku pak postupně každá dvojice ukáže.

Průběh lekce: Vznikaly absurdní a vtipné situace.

Změna: Větší zdůraznění, že aktivita probíhá jako simultánní improvizace, nikoliv jako přichystané etudy. Slouží k pobavení, vymyšlení absurdní situace.

Úryvek 2

Učitel přečte účastníkům úryvek u knižní předlohy.

V této části textu se dozvíme, jak probíhala interakce mezi babkou a Simonem. Simon promluví, ale zalže o svém jménu. Vyptává se babky na stříhání jabloní. Babka si stříhání větviček dost zvláště užívá. Simon se babky zalekne a uteče.

Učitel se ptá, co stařena dělá s jabloněmi, jaké bylo jejich setkání.

Průběh lekce: Studenti pouze zopakovali, co zaznělo v úryvku. Na Simona si vytvořili názor jako na zbabělce, který se pouze tváří, že nemá strach.

Změna: Simon se se stařenou nijak nebaví a pouze ji pozoruje ze zídky. Stařena chodí po zahradě a stříhá větvičky. Účastníci vyrůstají do jabloní za stejné hudby, která již dříve v lekci zazněla. Učitel vstupuje do sadu jakožto babka a u jakého stromu luskně, ten strom se zhroutí. Učitel se poté doptává, co si účastníci myslí, že stařena s jabloněmi dělá.

Učitel v roli – maminka

Učitel všem sdělí, že Simon přišel domů za svojí mamkou a chce se jí zeptat, jestli něco neví o té strašidelné babce. Účastníci jsou kolektivní Simon a učitel přichází jako mamka.

Mamka Simonovi vypráví, že babka ve vesnici strašila i ji. A i ona si pamatuje, jak ji se spolužáky chodili zlobit. Vlastně si pamatuje, že i její mamka-takže babička, se babky bála. Babka tedy musí být hodně stará. Vypráví se také o ní drby a historky. Například klove lidem oči a jí děti. Říká se, že je čarodějnice. A také se traduje, že je hodně bohatá. Nakonec po Simonovi chce, aby jí slíbil, že k babce už nepůjde.

Průběh lekce: Studenti dokázali zůstat v kolektivní postavě a mě, jako postavu matky, přijali. Řeči o tajemnosti babky je zaujaly.

Změna: Slib matce od Simona nezazní. Do lekce přináší další silný motiv, jehož linku scénář lekce není schopen dokončit.

Plížení se k babce

Učitel účastníkům prozradí, že vzhledem k Simonově povaze krást, si chlapec nemohl nechat ujít příležitost okrást bohatou stařenu.

Učitel se stává babkou a drží v ruce jablko. Ostatní jsou na druhé straně místnosti, musí se k babce dostat a kousnout si do jablka. Hráči ale mohou jít jen dokud má babka zavřené oči, jakmile řekne „cvak“, otevře oči a hráči se zastaví. Kdo se pohne nebo vydá zvuk, vrací se zpátky na místo.

Průběh lekce: Hra studenty bavila. Někteří se ostýchali se do jablka zakousnout. Měli povoleno udělat kousnutí jen „jako“.

Stavění světnice

Simon se právě dostal do domu stařeny. Společně si ho postavíme.

První do prostoru vstupuje učitel a postaví do světnice zrcadlo. Pak po jednom vstupují ostatní, vytvoří ze sebe nějaký kus nábytku až vznikne postupně celá světnice.

Průběh lekce: Aktivita byla pro studenty zajímavá. Ve světnici postavili všechny důležité věci a utvářeli i detaily. Vymýšleli věci, které by se hodily k jejich představě babky.

Zrcadlo – dilema

Učitel vstoupí jako poslední do světnice a vytvoří ještě jednu věc. V podlaze je ukrytá skříňka a v ní jsou ony peníze. Simon si už chtěl peníze vzít, ale v jeden moment se zahlídl v babčině zrcadle. Píchno ho svědomí a zastavil se.

Účastníci se rozdělí na dvě skupiny. Stojí naproti sobě a vzniknou jim dvojice. Jeden hraje Simona, který si bere peníze ze skříňky do kapsy a druhý je jeho zrcadlo, které po něm vše opakuje. Pak se role obrátí.

Průběh lekce: Studenti v reflexi vyjadřovali, že se při dávání peněz do kapsy cítili zvláště a provinile. Pocit prohluboval fakt, že je někdo napodobuje. Někteří se ale zase cítili normálně.

Hlasování

Účastníci chodí po prostoru a přemýšlejí nad Simonovým rozhodnutím. Pak se zastaví a zavřou oči. Kdo si myslí, že Simon peníze opravdu ukradl, zvedne ruku.

Průběh lekce: Všichni se přihlásili na variantu krádeže. Simon pro nikoho nevzbuzoval žádnou důvěru, že by se mohl zachovat správně.

Prozrazení

Učitel dočte účastníkům, jak to se Simonem dopadlo. Dočte jim, že se ze Simona stala jabloň na babčině zahrádce, kterou babka chodí očesávat a štípat jí větvičky.

Průběh lekce: Simona nikomu nebylo líto. Přáli babce vítězství.

Studenti se dále díky lekci seznámili s příběhem a postavami. Dala jsem jim k dispozici předlohu k přečtení, nebyla ale potřeba, aby ji četli všichni, a to z důvodu úspory času. Uskutečněná lekce se skupinou přinesla poznání ohledně postavy stařeny a Simona. V průběhu lekce studenti stále více sympatizovali se stařenou a Simonovi jeho trest přáli. Obrazem ztvárněná stařena působila jako malá hodná babička, která se oblíká velmi podivně, ale její vzhled je spíše k pousmání nežli k vyděšení se. Simonovi činy často studenti nechápali a ani v jediný moment mu nefandili. K pozdější charakterizaci postavy stařeny nám pomohla i aktivita s vytvoření její světnice. Ze stařeny se postupně stávala legrační podivínka.

V rámci lekce jsme objevili několik obrazů, které nám připadaly zajímavé a při tvarování scén jsme je využili a dál rozvedli. Je to například hra, kdy se Simon plíží k babce a kousnutí do jablka znamená vniknutí do jejího domu. Zaujal nás zastavovaný a trhaný pohyb a zvuk připomínající „cvak“.

1.2.5 Inspirace předlohou

V této podkapitole bych ráda objasnila, proč jsem se se souborem rozhodla vydat na cestu pouhé inspirace předlohou a nedržet se výše popsaného příběhu.

Po realizovaných lekcích a další analýze na hodinách dramaturgie mi bylo jasné, že musím příběh změnit. Nemohla jsem po souboru chtít, aby tvořil inscenaci z pohledu postavy, které nerozumí a není jim sympatická. Dalším důvodem k odklonu od předlohy byl počet postav. Soubor se skládá z 6 studentů, v příběhu ale figurují pouze postavy 3.

Prvotním nápadem byla skupinová postava matky. Určili jsme si se souborem její funkci, a to je varování Simona před stařenou.

Místo matky jsem nakonec skupině předložila nápad s prodejci jablek. Jablečný trh jako místo, kde se bude příběh odehrávat se stal zároveň klíčem pro celou inscenaci.

1.3 Koncepce projektu

Než jsem se se studenty pustila do samotné inscenační práce, definovala jsem si, proč vůbec projekt začínáme dělat a jaké jsou naše cíle. Od těchto uvědomění se odvíjela koncepce projektu.

Chtěla jsem při společné tvorbě vytvořit v souboru respektující a bezpečné prostředí, kde nikdo nemá strach projevit se, vyjádřit svůj názor nebo udělat chybu. Mým plánem bylo vytvoření inscenace, která bude patřit především studentům, a ne hlavně mně. Toho jsem se snažila docílit využitím například improvizací a tvorbou etud. Chtěla jsem, aby studenti vytvořili inscenaci takovou, která bude odrážet energii a zájmy celého souboru a zároveň v ní každý jednotlivě uvidí i jenom svůj konkrétní nápad. Měla jsem proto sama vytvořenou hrubou režijně-dramaturgickou kostru, ale počítala jsem s jejím naplněním od studentů.

Inscenaci jsem pojímala jako komedii s hororovými prvky. Věděla jsem však, že soubor by rád tvořil čistý horor. Bylo mi ale jasné, že vzhledem k mým zkušenostem s tvorbou inscenace, kdy v roli vedoucího souboru tvořícího představení jsem poprvé, souborem, který spolu funguje prvním rokem, a nakonec naší vybaveností zázemí, nebude v našich silách vytvořit hororové představení, na které bychom mohli být pyšní. Mým úkolem tak ještě bylo nechat soubor vyzkoušet úskalí tvorby děsivé divadelního představení a přijít na schůdnější cestu sami. Vysvětlovala jsem možné překážky, ale nechtěla jsem automaticky souboru bránit ve zkoušení jakýchkoliv cest.

1.3.1 Cíle projektu

Vzhledem k charakteristice skupiny jsem se hlavně snažila řídit tím, co potřebují studenti. Chtěla jsem, aby mezi sebou vytvořili kolektiv, který dokáže fungovat jako tvůrčí skupina, poznali se, stmelili se jako kolektiv a měli společný zážitek ze společné tvůrčí práce.

Motivace souboru tvořit inscenaci byla „hlavně si spolu zahrát.“ Být spolu na jevišti, vytvořit společné dílo a být součástí něčeho, co mě baví. Vzhledem k našemu prvnímu společnému roku, jsem z této potřeby „jednoduše hrát“ primárně vycházela po celou dobu projektu. Zároveň jsem ale bojovala s myšlenkou tvoření umění bez hlubšího smyslu a snažila jsem s žáky vést debaty, kde jsme zkoumali význam našeho díla, který v něm vidíme a jaký chceme předat divákům a proč.

Z hlediska osobnostně sociálního rozvoje, jsem cílila na prohlubování empatie, schopnosti vcítit se do druhého. I do někoho, kdo kolektivu úplně nezapadá. Mezi studenty panuje pocit, že více svých sociálních skupin nezapadají. Být outsiderem tak pro ně bylo blízké téma. Se studenty jsem měla záměr utvářet schopnost reflektování své práce a také práce ostatních. Abych tuto schopnost mohla se studenty tříbit, musela jsem nejprve cílit na vytvoření svobodného prostoru, ve kterém může každý vznést svůj názor, aniž by byl souzen nebo nepřijímán. Naslouchat druhým a přijímat jiné nápady, než jsou ty mé, byly schopnosti, které jsem se souborem měla také v plánu kultivovat.

V rovině rozvoje v dramatických dovednostech byl pro mě nejdůležitější cíl umění vyjadřovat se metaforou. Studenty jsem vedla ke ztvárňování konkrétních situací abstraktně než jen popisně. Chtěla jsem, aby studenti více přemýšleli o divadle jako takovém. Důležité bylo začít vidět divadlo jako umění, které by v divákovi mělo vyvolávat nějaký pocit. O těchto pocitech byli studenti nuceni při inscenační tvorbě přemýšlet. Byli vyzýváni si definovat pocity, které bychom v naší inscenaci, chtěli v divácích mít. Dále jsem jejich divadelní dovednosti prohlubovala improvizacemi, cvičeními, které jsem si přinášela ze školy. Společnou činností v rámci inscenační práce si studenti vyzkoušeli všechny divadelní složky, jako například dramaturgii, herectví, režii a scénografii.

2 Inscenační práce se souborem

V následujících kapitolách rozeberu cestu k inscenaci, kterou jsme se se souborem vydali. Dále popíšu, jak konkrétně situace v inscenaci vznikaly a které nápady byly nakonec finální.

2.1 Inscenační plán

První fází inscenačního procesu byla příprava dlouhodobého inscenačního plánu, tvořená na základě analýzy zvolené předlohy a charakteristiky skupiny. Plán jsem si rozdělila na několik kroků, které jsem následně dodržovala a postupovala podle nich. Každému kroku jsem přidělila cíl a metody, díky kterým ho se souborem budu schopna dosáhnout.

- Porozumění celému příběhu

Cílem bylo nejen jednoduché pochopení a zapamatování si děje, ale také uvědomění si klíčových momentů v příběhu, bez kterých by děj nedávala smysl a osekání těch méně důležitých. Žáci a žákyně tvořili novinové články, odborné publikace, komiksy, vytvářeli živé obrazy shrnující celý příběh.

- Určení inscenačního klíče

K určení inscenačního klíče jsme si se souborem nejdříve museli uvědomit prostorové možnosti. Pak také zhodnotit naše schopnosti a dovednosti a zapřemýšlet, jaké cesty nabízí sám příběh. Například studenti zkoušeli příběh přehrát jako pantomimu, jako loutkové divadlo, anebo se inspirovat vybraným předmětem nebo materiálem z předlohy.

- Tvarování scén

Mým cílem byly scény, které si žáci a žákyně vytvoří sami. Nevznikne tak problém s učením se nazpaměť mnou vytvořeného scénáře. Studenti se při improvizacích vyjadřují především verbálně. Situace se tak tvořili pomocí improvizací nebo etud. Používání především slov k vyjádření, bylo někdy na úkor vyjádření pohybem. Studenti proto některé situace tvořili s pravidlem použití jednoho slova nebo věty.

2.2 Dramaturgicko-režijní koncepce

Po ucelení si všech nápadů a poznatků mých i studentů, jsem vytvořila dramaturgicko-režijní koncepci. Rozhodla jsem se příběh zasadit do jablečného trhu a přidat postavy prodejců jablek. Studentům jsem koncept vysvětlila a ti ho přijali. Počítala jsem i s variantou nepřijetí návrhu. V takové situaci jsem měla v plánu navrhnout hlasování a při úplném nepřijetí, pobídnout k vymyšlení jiného konceptu. Sama jsem, mimo jiné, měla v záloze jiné koncepty, jako například „příběh vyprávějí jablka“, „příběh vyprávějí zakleté stromy“.

Díky určení si stařeny jako sympatické postavy, které přejeme zadostiučinění, přesto, že není typicky kladná postava, jsem měla jasno, o jaké tématu budeme v inscenaci hrát. Pokusila jsem se tedy v koncepci vykreslit téma odlišnosti a odsuzování outsiderů, které se nevyplácí.

Příběh jsem rozdělila na tři pohledy. První dějová linka jsou prodejci jablek, kteří jsou nesympatičtí, hádají se mezi sebou a jsou soupeřiví. Druhá linka je Simona, posměváčka, kterému není nic svaté. Poslední pohled je stařeny, která se změnila na podivínku, komentující události svým způsobem, kterým nikdo nerozumí.

Celý příběh se odehrává na jablečném trhu, a to během jednoho dne. Prodejci jablek sem přichází do práce prodávat svá jablka zákazníkům – divákům. Představují své negativní charaktery a toxické vztahy hádkami a falešnými řečmi. Podivínky se straní. Kvůli její pověsti z ní mají respekt, ale dávají jí najevo, že k nim rozhodně nepatří. Rozvinutější dějová linka prodejců nebyla obsažena v původní dramaturgicko-režijní koncepci.

Podivínka je také prodejkyň jablek. Nepatří však do stejné firmy, pod kterou jsou zaštitěni ostatní prodejci. Od všech ostatních lidí se odlišuje vyjadřováním. Mluví jen ve faktech o jablkách, a to i v případě, když na někoho reaguje. Všimá si pouze svého jablečného košíku, dokud ale nepřeteče i její hranice.

Simon přichází vždy s nekalým nápadem, aby získal cokoli ve svůj prospěch. Rád se všemu vysmívá, nebere nic vážně, krade, protože může.

Scénografie je jednoduchá. Prodejci jablek se sebou přinášejí dřevěné bedýnky se vším materiálem, který potřebují k prodeji jablek. Každý má tedy svá jablka, nožik a někdo i jablečný mošt. V bedýnkách mají ještě schované kapesní baterky. Uprostřed trhu je větší stůl, kde si prodejci připravují a leští jablka. Stůl, bedýnky i jablka prodejci využívají ke ztvárnění pomluv o podivínce.

Podivínky děsivá minulost měla být sehrána jako loutkové představení s jablky. Chtěla jsem, aby se fámy, šířené o podivínce, jako vraždění, ukázaly přes zničení jablka, než, že by se skutečně zahrály nebo řekly. Jablka měla mít schopnost zastupovat lidi a být tak vražděna místo nich, měla být i jen součástí člověka, kterého bolí, když o ni přijde. Byla i nástrojem vraždy, a to ve formě jablečného moštu.

2.3 Společná tvorba koncepce a bodového scénáře

Začali jsme se zabývat situacemi, na které jde náš příběh rozdělit a vznikl tak bodový scénář. První verze byla stanovena takto:

- Hádající se prodejci na jablečném trhu.
- Slepá Podivínka přichází a představuje se jako outsider.
- Simon zesměšňuje prodejce a okrádá o jablko podivínku.
- Sdělení o hrůzostrašnosti a bohatství Podivínky (zatím nemáme konkrétní nápad).
- Simon odchází s motivací krást.
- Podivínka přetváří trh na svůj sad, z prodejců jsou stromy.
- Simon přichází krást k Podivínce.
- Simona zarazí svědomí.
- Simon krade a je proměněn Podivínkou ve strom.
- Podivínka štípe větvíčku, která patří Simonovi.

Tato původní verze se od současné odlišuje v několika místech. Některé situace se proměnily už při zkoušení v hodinách. Jiné situace jsme měnili až po prvním odehrání před diváky, kdy jsme pochopili jejich nesrozumitelnost. Naopak jsme později situace přidávali, abychom vytvořili mezi prodejci vztahy, které byly původně jen načrtnuté skrz úvodní scénu. Největší proměnou však prošla podivínka, kterou jsme určitým způsobem stále vnímali jako slepou stařenu. Charakteristiku její postavy jsme byli nuceni vytvořit novou a od původní stařeny z předlohy se tak ještě více vzdálila.

2.3.1 Tvorba pracovního scénáře

Vzhledem k nesrozumitelnosti příběhu a k neuvěřitelnosti postav jsme v koncepci provedli více změn. Slepota podivínky nám přestala dávat smysl. Děj akorát

komplikovala, a tak jsme se rozhodli postavu odlišit pouze podivínstvím. Dále zmizela informace, že je Podivínka bohatá. Tato vlastnost nám, vzhledem k vykreslení Simonovy potřeby krást už od začátku, přišla zbytečná.

Postavy prodejců jablek se ukázaly být ploché a jejich vztahy jen nahozené a nedokončené. Do scénáře jsme tak přidali situace, kde jejich příběh rozvíjíme a i ukončujeme. Prodejci mezi sebou měli vztahy, na základě jejich charakterů.

Celý příběh a tím pádem všechny situace jsme zasadili do prostoru jablečného trhu. Domov a jablečný sad Podivínky zcela zmizel a jabloně tak musely být vypěstovány na místě. To jsme vyřešili, zakletím zabitých prodejců ve stromy. Původně jsme se spojením postav prodejců a stromů vyhýbali, ale kvůli zjednodušení příběhu jsme k jejich proměně přistoupili. Nakonec nám propojení se stromy dávalo smysl z hlediska potrestání všech zúčastněných podivínkou.

Simonův charakter jsme zjednodušili na zcela negativní postavu bez špetky svědomí. Pojmenovali jsme si ho jako posměváčka a zlodějíčka. Kvůli této změně a sjednocení místa děje, jsme ze scénáře vyškrtli situaci u Podivínky doma, která byla tvořená bedýnkami a zmenšením tak jejího domu.

Nový a zároveň současný bodový scénář vypadá takto:

- Hádající se prodejci na jablečném trhu.
- Podivínka přichází a představuje se jako outsider.
- Simon zesměšňuje prodejce a okrádá o jablko podivínku.
- Rvačka o jablko – prodejci jsou zvědaví, jak vyhlášená jablka chutnají.
- Sdělení o hrůzostrašnosti Podivínky – prodejci sehrají vraždu jako loutkové divadlo s jablky.
- Simon nevěří prodejcům – sehrává svoji verzi vraždy jablka.
- Prodejci navazují na hádku a první je zabit.
- Dva prodejci jsou otráveni třetím.
- Třetí prodejce se nechtěně otráví sám.
- Podivínka zasazuje do bedýnek jabloně – mrtví prodejci se mění na stromy.
- Podivínka odhaluje výjimečnost svých jablek – pochází ze zakletých stromů.
- Simon se vrací na trh krást.
- Simon je chycen a proměněn Podivínkou ve strom.
- Podivínka všem vítězně zastřihne větvičky.

2.3.2 Charakteristika postav

Dalším krokem byla charakteristika postav. Nejprve jsme se zaměřili na dvojici hlavních postav, Simona a Podivínku. Jejich charakter a motivace k jednání jsme se pokusili objevit přes sepsání příběhu očima obou z nich. Žáci a žákyně sepisovali deníkový záznam postav, vymýšleli postavám typickou větu a také zkoušeli postavy pohybově ztvárnit. Hledali chůzi typickou pro postavy, objevovali vystihující pózu. S postavami vedli rozhovory za použití metody horké židle a Podivínce vytvořili hudební téma – zvukový doprovod, který by postavu doprovázel. Mít jasno, jaký mají postavy na sebe názor pro nás bylo neméně důležité a zkoušeli jsme objevovat jejich vztah.

Při odpovídání si na otázky, jaké postavy jsou, jsme narazili na problém, který byl potřeba vyřešit. Soubor byl při utváření charakterů ovlivněn předlohou, kde postava stařeny podaná jako typická zlá čarodějnice. Tato představa se neslučovala s osobním názorem souboru na stařenu jako na sympatickou a lehce legrační postavu. Díky hlasování jsme se rozhodli, jakou cestou se s postavou vydáme. Přestali jsme o ní uvažovat jako o čarodějnici, ale spíše jako o outsiderovi, který si ale ze zbytku světa nic nedělá.

Ze stařeny se tak stala podivínka, která je prodejkyň jablek. Na trhu pracuje sama za sebe, na rozdíl od ostatních prodejců, kteří jsou pod záštitou jedné firmy. Je proto i jinak oblečená. Nosí neladící a náhodné kusy oblečení. Vyjadřuje se pouze ve faktech o jablkách. Vyžívá se v zajímavostech, které znějí děsivě, například mluví o hnilobě, chorobách jablek, jak se dá jablkem otrávit a tak dále. Okolí je jejími průpovídky znepokojeno, Podivínka však reakce okolí příliš nevnímá. I přes její zvláštní chování má úspěšnější prodeje než její konkurenti. Její jablka chutnají nejlépe ze všech jablek, v ostatních prodejích úspěch jablek vyvolává zvědavost, ale z obezřetnosti k podivínce se ochutnat jablka neodváží. Její pověst je tajemná a děsivá. Pravděpodobně v minulosti vraždila. Pravda, že je skutečně čarodějnice se potvrdí při proměně prodejců ve stromy. Svoje nadpřirozené schopnosti však využívá pouze v rámci trestu.

Simon je posměváček. Chodí na trh, jen aby se pobavil. Jablka krade převážně proto, že ho baví krást. Nemá z ničeho strach. Jeho poťouchlou osobnost podporuje basová kytara hrající opakující se chytlavou melodií. Charakter Simona výrazně pomáhala dotvářet Tomášova osobnost. Tomáš Simonovi přidával vtipné průpovídky a komentáře, tím se postava stala alespoň nějakým způsobem sympatická, udržela si však povahu „rozmazleného spratka“.

Soupeřivost a faleš prodejců jsme si utvářeli na představě podomních prodejců hrnců nebo osobnosti Horsta Fuchse, známého teleshoppingového prodavače. Aby žáci a žákyně dovedli takového prodejce ztvárnit, zkoušeli si aktivitu, kdy se rozdělí na dvojice s úkolem propagovat nebo hanit. Dvojice si vybere jednu věc, kterou má jeden z dvojice ostatním propagovat jako nejlepší věc na světě, zatímco druhý ji má hanět jako tu nejhorší věc na světě. Diváci pak určují, který z dvojice je svými argumenty přesvědčil. Jako věc, o které dvojice mluví, jsme si po pár kolech určili jablka. Posledním povýšeným kolem byla změna v principu propagace/hanění na jenom propagaci. Dvojice musely přesvědčit diváky, proč jsou zrovna jejich jablka nejlepší. Následně proběhla diskuse, jaké argumenty opravdu fungují a působí na zákazníky dobře a jaké působí falešně. Každý si pak vytvořil na základě této hry svoje argumenty, které bude jeho postava prodejce používat. Tomáš, kterému jsme určili roli Simona pomáhal ostatním se skládáním argumentů a Aneta, která hraje podivínku, tvořila argumenty, které působí opačně než argumenty prodejců. Snažila se ze svých argumentů odstranit podbízivost a agresi.

Prodejci se mezi sebou hádají, snaží se před zákazníky ukazovat v lepším světle, než jací skutečně jsou. Navzájem se obviňují a vytváří mezi sebou falešná spolčení. V závěru inscenace je podivínka proměněna ve stromy, ze kterých pak sbírá svá vyhlášená jablka. Pozice, kterou stromy zaujímají vychází z charakteristik jednotlivých prodejců, kterým jsme na hodinách vymysleli konkrétní životní příběh.

2.3.3 Scénografie

Poslední složka, kterou jsme na nějaký čas odbývali byla scénografie. Nebylo to však z důvodu, že bychom scénografii vnímali jako nedůležitou část, ale naše prostředky byly bohužel omezené. Bylo nám jasné, že scénografie bude jednoduchá a minimalistická. V tanečním sále, kde zkoušky probíhají, nesmí nic zůstat, a tak měla být scénografie zároveň skladná.

Společné diskuse nad reálnými jablečnými trhy nás navedly k předmětům, které by prodejci jablek měli mít u sebe. Nejprve jsme si chtěli postavit menší stánek s výstavkou jablek, stolkem a gumovým ubrusem. Jak ale zmiňuji výše, nedokázali bychom k takovéto scénografii obstarat prostředky. Prvními předměty, které se k prodejcům hodily a byly zároveň skladné, podle našich představ, se ukázaly být dřevěné bedýnky různé velikosti.

Každý prodejce měl původně svou bedýnku. Během zkoušení se však jedna bedýnka nechtěně rozbila, a tak jeden prodejce musel jablka uchovávat v kartonové krabici. Bedýnky sloužily jako osobní vlastnictví prodejců, které následně Podivínka využije k jejich zakletí. Dále jsme je používali k vytvoření strašidelné scény, kde se odehrává vraždění jablka. Další bedna, tentokrát přepravka, která se na jevišti ocitla, sloužila k přenosu kostýmů. Využitá více nebyla, její funkce byla k dotvoření trhu, kde spousta takových přepravek leží.

S prvkem, se kterým jsme hráli pravděpodobně nejvíce byla jablka. Skutečná jablka měla nevýhodu trvanlivosti, atraktivní pro nás bylo ale reálné ztvárnění trhu. Jablka snesla vraždu a jakékoliv další zacházení. Zajímavá pro nás byla symbolika zkaženého jablka v podobě falešných prodejců a Simona a jejich potrestání Podivínkou, kdy ze „zkažených“ lidí dokáže vypěstovat nejlepší jablka široko daleko. K jablkům se vázaly kapesní nožičky. Jejich účel byl od nakrájení jablka pro všechny k podělení až po vraždu.

K nastolení tajemné atmosféry jsme využívali kapesní baterky. Prodejci s obyčejnými baterkami působili při sehrání hrůzostrašné vraždy spíše jako děti na táboře vyprávějící si strašidelné historky. Splňovaly tak účel odlehčení situace.

Největším prvkem na scéně byl stůl. Uchýlili jsme se k němu později, když jsme zjistili, že jablečný trh není bez žádného stolu rozpoznatelný a bedýnky na zemi nejsou vidět. Stůl jsme postavili doprostřed jako jakousi základnu pro prodejce. V původní verzi inscenace se stůl otáčel na bok, za nějž se postavil Podivínky zmenšený dům z bedýnek a následně se odkryl zvednutím stolu. Se zrušením této scény se se stolem přestalo manipulovat. Stůl jsme se ale přesto snažili využívat naplno, kdy se přes něj účastníci trhu přetahují o jablko nebo se pod něj schovávají.

Kostýmy se vymyslely až ve fázi, kdy inscenace stála. Tonda, jakožto Simon, byl oblečený civilně a jako typický floutek. Černá kožená bunda se zdála být nejvíce vystihujícím kusem jeho povahy. U prodejců jsme se shodli na jednotvárnost. Jednoduché a cenově dostupné řešení se ukázala být trička. Pro zachování estetiky jablek a stromů jsme zvolili zelenou barvu. Obyčejná trička nám ale nestačila, tak Martin přišel s nápadem stejného názvu firmy na všech tričkách. Jablečnou společnost jsme pojmenovali „Jab.co“. Prodejci tak pracovali pro stejnou firmu, a přesto mezi sebou v prodeji soupeřili. Kostýmy si oblékli až na jevišti a jasně tak ohraničili začátek pracovní doby.

Finální kostým Podivínky vznikl až při odehrání představení na domácí půdě. Aneta si kostým sestavila sama ze svého šatníku, podle popisu Podivínky. Úkolem bylo

dát dohromady více vrstev náhodného a barevného oblečení, a to se jí povedlo. Nekonvenčním postrojením podtrhovala nejen svoji odlišnost, ale také originalitu oproti ostatním prodejcům v totožném úboru.

2.4 Tvarování situací

Během fáze tvarování situací jsme se snažili postupovat chronologicky a situace tvarovat tak, aby na sebe mohly rovnou navazovat. Některé situace byly však přidáné později a k tomu se vázala i úprava ostatních situací.

„Při tvarování vybíráme z materiálu nashromážděného v improvizacích, přetváříme jej s vědomím, že vše, co bude na jevišti použito (každé gesto, pohyb, vztah), nese význam, a musí tedy odpovídat zamyšlenému sdělení. Tady začíná skutečně syntetická práce.“⁹ K tvorbě situací jsme využívali improvizace a etudy na zadané téma. Situace jsem si rozdělili podle výstavby dramatu.

2.4.1 Expozice

V této podkapitole popíšu vznik a finální verzi tří scén z pracovního scénáře, konkrétně se jedná o hádku na trhu, představení Podivínky a představení Simona.

K vytvarování první otevírací situace jsme využili již sepsané argumenty prodejců jablek. Použila jsem metodu úplné hry v roli, kdy žáci a žákyně dostali za úkol improvizovat hádku s pomocí argumentů a s vědomím charakteristik prodejců. Hádku nejdříve probíhala pouze mezi dvěma prodejci, a to Martinem a Lenkou. Postupně jsme do hádky přidali Johana a Erika, kteří si i přes zapojení do hádky měli udržet své zdrženlivé charaktery. Situaci jsme začali prostým příchodem i s pozdravením diváků, jakožto potenciálních zákazníků.

Výsledná podoba první scény tedy začíná příchodem prodejců na trh, navzájem se pozdraví a u stolu připravují se i jablka k prodávání. Už u stolu probíhá napjatá interakce mezi Martinem a Lenkou. Jejich konflikt pokračuje v rámci hádky o zákazníka,

⁹ PALARČÍKOVÁ, Alena. *Tygr v oku, aneb, O tvorbě inscenace s dětmi a mládeží*. Vyd. 2., upr. Praha: NIPOS, 2011. ISBN 978-80-7068-005-6. str. 26.

do které se zapojuje Jolana, když se snaží využít situace a nenápadně zákazníka přebrat pro sebe. Nakonec se připojuje i Erik, když se hádku pokusí marně zastavit.

Na přerušení hlasité hádky a změnění tak vyhocené atmosféry jsme měli několik nápadů. Žádný z nich však nebyl v praxi funkční. Zkoušeli jsme strhnout divákovu pozornost od křičících prodejců jiným hlasitým zvukem nebo důrazným zakřičením slova „dost“. Ke strhnutí pozornosti to ale nestačilo. Přemýšleli jsme, za jakých okolností bychom se například my opravdu přestali hádat a kdy bychom měli důvod se otočit. „*Zpřesňujeme jednotlivé akce – pomáháme dětem nalézt v každém okamžiku motivaci jednání postavy, obracíme se k jejich analogickým životním zkušenostem.*“¹⁰ Zvolili jsme tak taktiku, kdy si pozornost prodejců pomalu sebere lehounce si prozpěvující Podivínka. S jejím příchodem se prodejci stávají opatrnějšími. Představení zvláštní osobnosti Podivínky jsme nejdříve odložili a následně jsme se k němu vraceli. Všechna fakta jsme totiž dávali dohromady až těsně před premiérou. Aneta ale o faktech věděla od začátku. Podivnou osobnost jsme chtěli ztvárnit i přes tělo a pohyb. Představovali jsme si ji jako člověka, co chvíli normálně neposedí. Tak vznikl nápad místo sedu dělat svíčku. Při tvarování si Aneta fázovala ke znepokojujícím faktům, krájení jablek a rozdávání kousků prodejcům i zákazníkům.

Simonův příchod jsme už od začátku tvarování uváděli puštěním hudby, jakožto jeho hudebního tématu. Simonova situace společně s jablečným sadem byly dvě první scény, které jsme začali tvarovat. Bylo potřeba Simona už od začátku představit jako někoho, kdo nemá v úmyslu nic dobrého a že se na trh přišel především pobavit. Tomášova dovednost improvizace se v tvarování situací vyplatila.

S příchodem Simona měli prodejci za úkol změnit postoj na vlídný, vzhledem k tomu, že v Simonovi vidí potencionálního zákazníka. Simon jim falešnou srdečnost vrátí urážkami jejich zboží. Všimne si také Podivínky s jablky za 100 Kč. Má v plánu urazit jí i přehnanou cenu, když Podivínka prohlásí fakt o jablkách, aniž by si byla registrovala Simonovi urážky. Simon tak pochopí, že Podivínka to v hlavě očividně nemá v pořádku a beze strachu jí jablko ukradne.

¹⁰ PALARČIKOVÁ, Alena. *Tygr v oku, aneb, O tvorbě inscenace s dětmi a mládeží*. Vyd. 2., upr. Praha: NIPOS, 2011. ISBN 978-80-7068-005-6. str.27.

2.4.2 Kolize

Další tři situace, které v této podkapitole blíže popíšu, mají v hlavní roli jablko. Ve čtvrté situaci z pořadí z pracovního scénáře dochází k rvačce o jablko, v páté je jablko vražděno a v šesté se pouze změní vrah.

Rvačka o jablko je situace, která byla do scénáře přidána až mezi s posledními úpravami. Naším cílem bylo nejen ukázání jablek Podivínky jako opravdu žádaných a pod rouškou tajemství, ale také rozpohybování celé inscenaci, když jsme měli pocit přílišné statičnosti.

Samotná rvačka začíná, když si Simon sedá na stůl mezi prodejce, aby ochutnal ukradené jablko. V tom je rychle zastavený prodejci a Lenka mu sděluje, že oni, prodejci, její jablka nejí. Jejich zvědavost je ale silnější a jablko se strhne boj, pro nějž se využívá stůl. Podobně jako v úplně první situaci s hádkou na trhu, vyhocenou situací plnou křiku zastavuje opět Erik hlasitým zakřičením „dost“. Všichni se uklidní a Martin vezme nožík, nakrájí jablko a všichni tak ochutnávají poprvé společně. Zjistí, že jablka od Podivínky jsou opravdu nejlepší, co kdy jedli. Podivínka prohlásí fakt o chorobách jablek, které si zahrádkář všimne, až když je příliš pozdě. Simona se faktu vysměje a okamžitě ho napadne ukrást Podivínce jablka všechna. Je ale opět zastaven prodejci.

V následující části jsme potřebovali, aby prodejci všem předali informaci o pověsti Podivínky. Zatím se mohla zdát být neškodná, jen podivná. Minulost a příběh postavy jsme si utvářeli při zodpovídání si otázek jako například, jsou řeči o Podivínce pravdivé, z čeho takové řeči plynou, jaké konkrétní činy v minulosti spáchala? Po zodpovězení si těchto otázek jsme začali přemýšlet, jak její minulost ztvárníme. Studenti se rozdělili na dvě skupiny a dostali za úkol vytvořit etudu, která bude sdělovat Podivínky příběh, a to za použití bedýnek, baterek a jablek. Nejdříve vznikly dva podobné obrazy. Skupiny se inspirovaly od sebe navzájem a vytvořily už situace. Obě loutkové situace jsme spojili dohromady a vznikla výsledná scéna.

Loutkovou scénu uvádí Erik, který Simona pobídne, aby na jejich „divadélko“ díval, pokud tvrzení o podivínce nevěří. Zhasnou se světla a prodejci z bedýnek vytvoří na stole scénu, na které mohou hrát. Johana má úkol svítit baterkou, tam kam je třeba. Erik otevírá scénu děsivým smíchem a grimasou. Přidání této části bylo na přání Erika, který možnost udělat legrační obličej, za sebe hodnotil ve zpětné vazbě jako nejlepší věc celého představení. Martin s Lenkou představují děsivými pohyby rukama a prsty vraždící Podivínku a oběťmi jsou jablka, která jsou za křiku Lenky krájena a odhazována. Celou situaci ukončuje a zároveň odlehčuje Lenka, která si pod bradou svítí baterkou a

vydává děsivé zvuky. Ve vydávání zvuků pokračuje i chvíli po rozsvícení světel a nastává tak lehce trapná atmosféra.

Následující scénu jsme se rozhodli přidat, když jsme chtěli podpořit Simonovu nedůvěru v příběh o Podivínce a jeho potřebu se všemu vysmívat. Simon si s jablkem a baterkou sehraje podobnou vraždící scénu jako sehráli prodejci. Je však rozsvíceno a způsob vraždy je formou sněžení jablka. Simon přeskakuje z role vraha do role jablka, které prosí o milost. Vrah ale jablko stejně sní a Simon s plnou pusou odkráčí pryč. Nechává tak prodejcům prostor dokončit nastolené nepřátelské vztahy.

2.4.3 Krize

Následující situace jsou v podstatě vyvrcholením vztahů mezi prodejci. Po diskusích se studenty jsme se shodli na vyhocení vztahů natolik, že mezi prodejci dojde k vraždě. Hledali jsme, jakým způsobem by mohlo k vraždě na jevišti dojít. K dispozici jsme měli nožík, který jsme samozřejmě nehodlali využít reálným mácháním před diváky, ale mohl se pouze ukázat jako zbraň. Vraždu Erika jsme vyřešili znakem nože a křikem v zákulisí. Ostatní vraždy jsme měli v plánu mít na jevišti. Chtěli jsme se ale vyhnout dramatickému umírání v křečích, které by nepůsobilo uvěřitelně a takových hereckých akcí jsem studenty stavět nechtěla.

Po odchodu Simona se prodejci vrátili ke své hádce na začátku scénáře. Erik si sepsal věty, kterými jako prodejce bude svým kolegům vyčítat neúspěšný prodej. Věty jsme všichni společně upravovali, aby obsahovaly i konstruktivní kritiku, a ne pouze urážky. Jenom zlé řeči se nám nehodily k postavě Erika, která se ve více situacích snaží, sic neúspěšně, hádky přerušit. Ostatní prodejci si kritiku nejdříve zdánlivě nechávají líbit, ale Martin vytasením nožíku změní svůj status. Erika pronásleduje do zákulisí, odkud se ozve výkřik. Vrací se se smíchem a Johana s Lenkou opětovným ušklíbnutím potvrzují spolčení.

Vzniklá aliance nás okamžitě vedla k podrazu jednoho z nich. Pro Istivé porušení dohody nás asociačně napadl jed a kde jinde než v jablečném moštu. Johana si tak ze své bedýnky vytahuje domácí mošt na zapití a oslavení zbavení se Erika. Nalévá všem do sklenic, sama se však po přituknutí nenapije. Lenka s Martinem téměř okamžitě vyprsknou směrem k divákům mošt z pusy a kácí se hned k zemi. Vyprsknutí nám dovolovalo okamžitě umřít a vyhnout se tak dlouhému padáním v křečích. Měli jsme také štěstí, že diváci seděli poměrně daleko od jeviště a nehrozilo, že by na ně mošt doletěl.

Posledním přeživším byla Johana. Ze Simona jsme vraha dělat nechtěli, a tak se poslední prodejce musel neúmyslně zabít sám. Zároveň jsme potřebovali dostat těla prodejců na jedno místo, aby z nich mohly později vyrůst stromy. Situaci jsme řešili vrácením se Simona, který Johaně pomáhá přemístit těla na hromadu za stůl. Z bizarní situace a mrtvých prodejců si nic nedělá a potvrzuje tak opět svou lhostejnost vůči okolí. Udýchaná Johana se po odtahování těžkých těl napije mimoděk moštu a vzápětí umírá stejně jako její oběti. Simona smrt prodejkyně nechává chladným a odtahuje i její tělo. Krade prodejcům jablka a odchází zase pryč.

2.4.4 Peripetie

Na scénu se po delší době vrací zpátky Podivínka. Situace, ve kterých dochází k proměně na stromy jsme tvarovali mezi prvními. Osobně jsem ze začátku bojovala ve ztvárňování stromů z těl studentů. Měla jsem strach, že do vyjadřování tělem nebudou chtít jít. Zkusila jsem si se studenty nejdříve vytvořit příběh a charakter osoby, která se do spárů Podivínky dostala. To byl pak základ pro charaktery prodejců. Stromy vyrůstaly do pozice, která by seděla k příběhu oběti Podivínky. Ze začátku stromy ale opravdu nevypadaly uvěřitelně a ze studentů byl cítit stud a nekomfortní pocity. Postupným objevováním pohodlnějších pozic se stromy více rýsovaly a studenti v nich vypadali méně nekomfortně.

Původní verzi byl výrost stromů na zahradě Podivínky, v této verzi ještě stařeny. Prodejci z trhu odešli po práci domů a vrátili se bez triček, aby mohli vyrůst ve stromy. Stařena si pomocí stolu a bedýnek proměnila trh na svoje obydlí. Změna prostředí ale nebyla tímto způsobem pochopitelná a sundání triček bylo málo. Prodejci byli stále vnímáni jako prodejci. Rozhodli jsme se tedy proměnu prodejců přijmout, a naopak tím podpořit celkové vítězství Podivínky.

Verze, která přetrvává do současnosti začíná s mrtvými prodejci na zemi, kdy se na trh vrací Podivínka. Bere bedýnky prodejců a sype do nich připravenou hlínu, semínka, a to celé zalévá vodou. Během tohoto procesu prodejci vyrůstají ze země jako stromy, každý držíc v ruce jablko.

Podivínka dále lusknutím prstů postupně u každého stromu, symbolicky štípe větvičku a z rukou jim sbírá jablka do košíku. Luskání nás napadlo během první hodiny věnované tvarování situací. Rychlý a ostrý zvuk nám asocioval bolavé štípnutí prstu.

Proměnou stromů a štípáním potvrzuje Podivínka svou nadpřirozenou moc a důvod k obavě. Začíná být hrozbou pro Simona, který si z ní celou dobu utahuje.

Od příchodu Podivínky po celou dobu růstu stromů i štípání větvíček hraje v pozadí hudba. Původní hudba byla opět smyčka melodie hrané na basovou kytaru. Skladba byla ale jiná než motiv Simona. Nakonec se tato hudba k změně scéně nehodila a našla jsem více zábavnou melodii hranou dechovými nástroji. Na konci scény si Podivínka zaleze pod stůl ke svému košíku a zhasne se světlo.

2.4.5 Katastrofa

Závěr inscenace ukončuje Simonova poslední krádež a jeho proměna ve strom. Podivínka tak vítězí na všech frontách.

Krádež jablka jsme v první verzi řešili ve zmenšeném domě stařeny. Chtěli bedýnky a baterky využít ještě podruhé. Studenti byli rozdělení opět na dvě skupiny a krádež v postaveném domě tvarovali sami. Nápady jsme spojili a vznikla situace, kde ještě Simon s krádeží váhá. Nakonec ale přece krade. Tuto situaci jsme ale museli úplně vyškrtnout, protože zmenšený dům z bedýnek nebyl zcela pochopitelný. Navíc se nám k Simonovi a tak, jak jsme si ho vystavěli, seděla spíše více impulzivní a nepromyšlená krádež.

Simon tedy jednoduše přichází v noci zpátky na trh, objevuje baterkou stromy a s radostí nachází Podivínky košík. Než jí ho stačí ukrást, posvítí na ni baterkou a oba se rozkřičí. Ke křiku se přidají i stromy, Simon utíká a padá na zem mezi stromy.

Proměna Simona ve strom byla původně také lehce jiná než ve finální verzi. Stromy Simona postupně zachytávaly za své větve a pomalu ho tak dohromady polapili. Inscenace se nám ale jevila jako celek dost pomalá a situaci jsme tak upravili na rychlé chycení za tmy.

V poslední scéně už za světla Simon vyrůstá do jabloně s ostatními stromy. Podivínka se vrací na trh, štípe Simonovu větvíčku a sbírá jablko. Řekne svoji poslední hlášku o předčasně sesbíraných kyselých jablkách, ještě jednou luskne a tentokrát se všichni skácí k zemi. Nakonec se zakousne do jablka.

S koncem jsme se dlouho nevěděli rady. Neměli jsme dostačující tečku, po které by divák jasně pochopil, že je konec. S vymyšlením tečky nám nejvíce pomohl lépe vystavěný příběh s prodeji a dynamičtější Simonova proměna. Snažila jsem se

vyvarovat přidávání obrazů pouze pro efekt, ale konečné skácení všech stromů a kousnutí do jablka se vlastně pro efekt úplného konce přidalo. Zároveň jsme si ale oba obrazy dokázali odůvodnit. Vzhledem k tomu, že Podivínka lusknutím stromům nějakým způsobem ubližuje, může finální lusknutí znamenat jejich smrt. Kousnutí do jablka už je ukázání moci a vítězství.

2.4.6 Přechody mezi situacemi

Přechod jsou řešeny příchodem nebo odchodem postavy. Simonova motivace přijít na trh je vždy krásná nebo se přijít pobavit děláním neplechy. Pokud odchází, nemá vždy motivaci úplně jasnou. To vnímám jako slabá místa. Situace jsme se jinak snažili spojovat plynule a přirozeně navazovat.

2.5 Fixování

Během fáze fixování jsme objevili dvě výzvy. Učení se textu nazpaměť bylo pro soubor na jednu stranu jednoduché, protože byli sami tvůrci. Text vznikl z jejich improvizací, které jsem okamžitě přepisovala na papír, abychom zajímavé věty nezapomněli. Učili se tak slova, která běžně používali a pokud jim některá věta neseseděla do pusy, měli možnost si scénář poupravit. V určitý moment bylo ale potřeba, aby věty opravdu říkali tak, jak stojí ve scénáři a ostatní hráči tak na ně mohli trefně zareagovat. Pro soubor milující improvizální hry bylo těžké si odpustit přidávání nových hlášek a komentářů.

Druhou výzvou bylo fázování hereckých akcí. Nejdéle času jsme strávili u fázování hádky, která vznikala, stejně jako většina scén, z improvizace a hráči tak měli tendenci hádku dál rozvíjet. Scény, které se vytvarovaly improvizací jsme hodně čistili, a ještě více fázovali. Objevili se ale také nové nápady, jako třeba Erikovo zapomenutí triček a našťvané pohledy jeho kolegů.

2.6 Prezentace projektu

Inscenaci jsme nestíhali dokončit tak, abychom ji odehráli poprvé na domácí půdě v ZUŠ Karla Malicha v Holicích, což jsme si původně přáli. Snažili jsme se ji ale dokončit tak, abychom se mohli zúčastnit krajské soutěžní přehlídky. Poté jsme na inscenaci ještě pracovali a v Holicích proběhla finální verze inscenace.

2.6.1 První prezentace

Nechtěla jsem měli někteří studenti první zkušenost s hraním před diváky na soutěžní přehlídce, kde prostředí nemusí být vždy tolik vlídné jako třeba známí a kamarádi, a tak jsme si naplánovali generálku pro zvané. Chtěli jsme si také ověřit, jestli je příběh alespoň trochu pochopitelný. Příběh pochopen byl i přes skutečnost, že Lenka na poslední chvíli onemocněla a Tomáš tak musel, s varováním diváků, odehrát Simona i jednoho z prodejců.

2.6.2 Krajské kolo soutěžní přehlídky Literárně – dramatického oboru základních uměleckých škol v kolektivním projevu

S inscenací jsme se zúčastnili krajského kola soutěžní přehlídky v Pardubicích, která proběhla 12.4. v prostorách Základní umělecké školy Polabiny. Inscenaci jsme při zkoušení upravovali přímo na prostor, kde zkouší Pardubický literárně-dramatický obor, o kterém jsem, díky své dřívější docházce jako žákyně do zmiňované školy, věděla. Naši účast jsme vnímali především jako možnost k posunu a doufali jsme za zpětnou vazbu, díky které budeme moct inscenaci měnit, dotvářet a dál o ní přemýšlet.

Celá přehlídka pro nás byla přínosná na více stran. Pro studenty to byla první zkušenost s podobnou akcí a někteří přehlídku vnímali jako nejzajímavější věc, kterou si z hodin dramatické výchovy za tento rok odnáší. Kolektiv se díky společné zkušenosti a zážitku výrazně sblížil a upevnil.

Odnesli jsme si ocenění bronzového pásma ale hlavně inspiraci a nápady, jak pokračovat dál. Od odborné poroty, která by složena z pedagožek Ivany Sobkové, Jany Bucharové Trojanové a Lenky Čurdové jsme se dozvěděli spoustu poznatků, které pro nás byly přínosnými. Příběh nebyl porotou zcela pochopen. Dozvěděli jsme se, že

prodejcům chybí příběhová linka a jejich vztahy jsou divákovi pouze načrtnuté. Je potřeba jejich postavy více rozvést. Postava Podivínky, tehdy stařeny, byla také těžko uchopitelná. Vysvětlovali jsme si tuto skutečnost výše zmíněným nesourodým chápáním jejího charakteru. Nakonec jsme ještě byli pobídnuti k přidání více hororu a drastičnosti. Za poznámku jsem byla obzvlášť ráda, protože jsme se měla pocit, že bych se naopak měla držet zpátky a děti také umírňovat.

Poznámka, kterou jsme se v další práci nejvíce zabývali, se týkala tématu, které chceme divákům předat. Od začátku inscenačního procesu jsem v sobě řešila téma smyslu inscenace. Po hodnocení na krajské přehlídce jsme se díky němu zaměřili na určení si proč inscenaci hrajeme a co v našem příběhu vidíme za téma. Po zodpovězení si těchto otázek jsme začali tvarovat Podivínku a rozehrání prodejců.

V prvotní fázi po přehlídce panovala v souboru mírná skleslost, která plynula z nedostatku pozitivní zpětné vazby. Soubor jsem na přehlídku v hodinách připravovala a ujišťovala, že porota tam nebude k ošklivé kritice a rozdání pěttek, ale že nám určitě poradí nebo navede, jak v naší práci jít dál. Přesto mezi studenty zaznívaly smutné poznámky, že se jim nepodařilo „obhájit se“. Celou další hodinu jsme proto věnovali práci se zpětnou vazbou a reflexi přehlídky.

Na účast na přehlídce soubor momentálně vzpomíná s radostí a pocitem úspěchu. Po proběhlé reflexi byl soubor opět motivovaný na inscenaci dál pracovat a věnovat jí další čas.

2.6.3 Premiéra na Základní umělecké škole Karla Malicha

Oficiální premiéra proběhla ve velkém společenském sále Základní umělecké školy Karla Malicha v Holicích. Prostor velkého sálu není úplně pro představení ideální, ale museli jsme se zde přesunout z tanečního sálu, kde sice normálně zkoušíme, ale hraní naší inscenace by v něm bylo nemožné. Sál měl nevýhodu většího množství světla, kterou jsme řešili zatahováním žaluzií na všech oknech. V pár scénách jsme potřebovali zhasnout světla na jevišti, vypínače však byly v zákulisí. Logisticky jsme vymýšleli přechody situací tak, aby měl někdo z hráčů možnost rychle a nenápadně odběhnout anebo vyloženě ze situace odejít.

2.7 Práce se zpětnou vazbou

Po všech odehraných představeních jsme se souborem reflektovali v následující hodině celou akci. Probírali jsme naše pocity, chválili se za povedené momenty, ale také přemýšleli, jestli jsme v nějaké situaci cítili slabé místo a případně proč.

Byly pro nás důležité názory diváků, kteří představení zrovna viděli, ale museli jsme si ujasnit, že není nutné, abychom vzali každý komentář za svůj. V určité chvíli měli studenti tendenci zavrhnout všechny nápady, protože neobsahovaly vyřešení všech připomínek, museli jsme se tak vrátit k cestě, kterou chceme jít, držet se jí a nepokoušet se spojit všechny, i nesourodé, nápady dohromady.

Pomocníkem pro nás byla moje spolužačka, kterou jsem do hodiny po přehlídce pozvala, aby nám zkusila poradit. Inspiroval nás především nápad zrychlit Simonovu proměnu.

2.7.1 Změny v inscenaci

Největší změny proběhly po krajské přehlídce a pozvání si do hodiny mou spolužačku. Jak zmiňuji výše, nejdůležitější změnou bylo vnímání tématu celé inscenace. To, aby studenti začali více uvažovat o divadle jako takovém a také jako o prostředku vyjadřování se a předávání tématu, které mi přijde důležité, byl mimo jiné můj cíl určený na začátku procesu.

Se studenty jsem vedla diskuse na toto téma. Někteří se téma a smysl v inscenaci pokoušeli hledat. Někdo ale diskusi odmítal a hledat důvod, proč představení hrajeme mu přišlo zbytečné. Chtěla jsem se souboru, aby mi napsali alespoň jednu větu, proč představení hrají. U většiny panovala potřeba hrát. Tomášova věta například zněla: „Chci hrát na jevišti, chci pobavit diváky, baví mě to.“

Přesto jsme ale došli k určení si našeho sdělení. Tím bylo vyčlenění a posměch Podivínky a její výhra nad posměváčky. Inscenace se výrazně změnila a já sama jsem cítila, že přestává být tak plochá jako byla na začátku. Dotvarovali jsme několik nových scén a některé zrušili.

3 Reflexe inscenačního procesu

Jako poslední fáze inscenačního procesu proběhla se studenty společná reflexe. Souboru jsem dala za úkol napsat pár vět, kterými by shrnuli, co si odnáší z celého inscenačního procesu, co jim proces přinesl, ať už je to z roviny dramatické nebo sociálně-osobnostního rozvoje. Na hodině chyběla Johana s Erikem, kteří ale svoje reflexe poslali v pár slovech do zprávy. Tomáš chyběl také, ale bohužel na reflexi zapomněl. Vyjádřil se ale alespoň na předchozí hodině. Jeho reflexi tak přepíšu podle své paměti.

V reflexích se vícekrát objevilo ocenění společné tvorby a možnosti tvořit představení ze svých nápadů a improvizací. Osobně vnímám, že spolupráce a kooperace je důležitým aspektem divadelní tvorby a snažila jsem se na její rozvoj od začátku inscenačního procesu cílit.

Jednotlivé reflexe:

Aneta: Tvoření představení mě velice bavilo. Bylo dobré, že jsme se u toho zapojili všichni, každý do představení vdechl svůj nápad a měl tak možnost si o tom udělat vlastní obraz, vytvořit svůj nápad a názor a zároveň se seznámit více s ostatními. Mohli jsme si mnoho nápadů vyzkoušet a předělat. Dokázala jsem tím objevit svoji další stránku kreativity a zjistila jsem, že mám nějakou představivost. Bylo fajn, že jsme si to vymýšleli sami a pracovali na tom společnými silami.

Martin: Řekl bych, že mi to dost pomohlo s improvizací, protože tak vzniklo hodně scén k finálnímu scénáři. Bylo skvělé, že mohl každý do hry vložit svůj názor a nějakou svou část. Rozhodně nás to naučilo lépe spolupracovat, protože jsme představení z velké části tvořili společně a každý se na něm nějak podílel. Také mi to pomohlo si vytvořit na jevišti větší komfort a sebevědomí, protože jsme hodně pracovali s pohybem a mohli jsme se odvázet.

Lenka: Seznámila jsem se s novými lidmi. Bylo fajn, že jsme si tam každý mohl přidat něco svého a každý jsme tam hráli stejně. Přišlo mi dobré, že scény vznikly tak, že jsme je improvizovali, protože dialogy jsme se pak ani nemuseli učit a pamatovali jsme si je.

Erik: Bavilo mě to. Bylo to dobrý, že jsme byli na přehlídce.

Johana: Posunula jsem se v hraní a mluvení před lidmi. Jsem ráda, že jsme mohli hrát o příběhu, který jsme si zvolili. Zlepšila jsem se v improvizaci, dříve jsem ji neměla ráda a nešla mi. Tím, že se díky ní tvořily scény, mi přestala vadit.

Tomáš: Bavilo mě tvořit společně. Na začátku jsme neuměli tolik spolupracovat, když jsme tvořili etudy nebo improvizovali. V tom jsme se všichni posunuli.

Za mě byl proces posunující i pro mě v mnoha rovinách. Sama jsem byla zvyklá tvořit na základě motivace předání nebo jen sdílení pro mě důležitého tématu. Výzvou pro mě bylo tuto motivaci pro uměleckou tvorbu předat dál.

Začínali jsme s vybíráním literární předlohy, která by byla v žánru hororu a s přáním hrát „pořádné divadlo“. Pracovali jsme na tom, jak dát příběhu divadelní formu a v průběhu procesu zjišťovali, že je opravdu nutné mít jasno, proč projekt tvoříme a s jakými cíli.

Zvláště po účasti na přehlídce v Pardubicích a dostání zpětné vazby od poroty, jsme se dostali k otázce, jestli nám k tvorbě stačí motivace hrát a pobavit lidi. Po společné reflexi dosavadní práce jsme si na otázku odpověděli. Někomu ano, někdo vyjádřil potřebu se nad celým příběhem znovu zamyslet a najít si v něm témata, která skrývá.

Příběh jsme tak dále analyzovali. Zhodnotili jsme, jakým směrem se v něm chceme ubírat, upravili dramaturgicko-režijní koncepci a zaměřili jsme se v tvorbě na téma, které jsme si v příběhu našli. Od prvního seznámení jsme všichni sympatizovali se stařenou. Objevili jsme téma podivínství a vyčlenění z kolektivu na základě odlišnosti. Zároveň jsme se nechali vést zaujetím studentů znepokojujícími a děsivě zvláštními postavami.

Nakonec jsme inscenaci pilovali z hlediska hereckých akcí, fixování scénáře a fázování akcí v situacích. Snažili jsme se na inscenaci nahlížet i s vědomím temporytmu. Scény jsme upravovali, aby se zbytečně netáhli a celá inscenace tak nebyla pomalá.

4 Závěrečná shrnutí

Obsahem práce byl popis inscenačního procesu se začínající dětskou skupinou literárně-dramatického oboru. Na začátku procesu jsem si stanovila cíle, které se ve většině naplnily.

Mým hlavním cílem bylo stmelení kolektivu a utvoření mezi studenty tvořivé a bezpečné prostředí. Kdyby se nepodařilo splnit ostatní cíle, byla bych ráda za naplnění alespoň tohoto. Studenti si procházeli jednotlivými složkami inscenačního procesu, od analýzy předlohy, přes tvarování a fixování situací až po reprízu a měnění situací na základě zpětné vazby. Všechny tyto fáze napomáhaly k upevňování kolektivu. Studenti měli možnost vyzkoušet si všechny divadelní složky. Naplnila se jejich potřeba vystupovat a já i oni výrazně zaznamenali posun v hereckých dovednostech.

Cíl, který se mi povedlo naplnit jen z části bylo přivedení studentů k hlubšímu přemýšlení o divadelním umění. Martin s Anetou začali o divadle uvažovat jako o prostředku k vyjádření se a dovedli formulovat svoje myšlenky a postoje, které by prostřednictvím divadla chtěli divákovi sdělit. Od začátku procesu, kdy v souboru převažoval názor, že význam divadla je pouze pobavit a odreagovat, tedy na konci nastala změna.

Průběh inscenačního procesu byl dynamický a inscenace prošla od prvního tvarování několika většími změnami. Přesto jsem s jeho průběhem spokojená. Studenti, kteří na začátku roku přemýšleli, že tento rok pro ně bude v souboru poslední, se rozhodli dál v literárně-dramatickém oboru pokračovat. Tomáš zpětně celý proces hodnotil jako pohodový a na který se každý týden těšil. Martin vyjádřil radost z představení, které je složeno ze nimi vytvořených scén a projevil zájem v dalším roce pracovat podobně.

Závěr

Inscenace Dáte si jablíčko? Pro mě byla první režijní a pedagogickou zkušeností. Jsem ráda, že jsem ji společně se souborem zvládla zrealizovat a vícekrát odehrát. Několikrát jsem v rámci procesu měla problém uvěřit, že se to opravdu stane. Nápady, které přinášela byly někdy metodou pokus omyl. Proto jsem souboru moc vděčná za vstřícnost a některých případech i pomoc. V inscenačním procesu jsem si ověřila, že plánování lekcí s dlouhodobými cíli se vyplácí.

Tento projekt mě naučil zachovat klidnou hlavu a nebát se věci měnit, pokud už do celku nesedí. Naučila jsem se neulpívat na prvním nápadu a odvaze zkoušet nové věci. Pro svoji pedagogickou praxi vnímám projekt velmi přínosný. U členů souboru jsem zaznamenala nejen posun divadelních dovednostech, ale také větší schopnost spolupracovat, řešit konflikty a být k sobě empatický. Mnohem radši ale jsem, že si svého posunu všimli samotní členové.

Seznam použitých zdrojů

Literatura

ČÁP, Jan. Psychologie pro učitele. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-463-x.

MACHKOVÁ, Eva. Jak se učí dramatická výchova: didaktika dramatické výchovy. 2. vyd. Praha: Akademie múzických umění v Praze, Divadelní fakulta, katedra výchovné dramatiky, 2007. ISBN 978-80-7331-089-9.

MACHKOVÁ, Eva. Úvod do studia dramatické výchovy. Praha: IPOS, 1998. ISBN 80-7068-103-9.

PALARČÍKOVÁ, Alena. *Tygr v oku, aneb, O tvorbě inscenace s dětmi a mládeží*. Vyd. 2., upr. Praha: NIPOS, 2011. ISBN 978-80-7068-005-6.

PAVLOVSKÝ, Petr, ed. Základní pojmy divadla: teatrologický slovník. Praha: Libri, 2004. ISBN 80-7277-194-9.

PRIESTLEY, Chris. *Příšerné příběhy strýce Montaguea*. Přeložil Vít PENKALA. Praha: Tympanum, 2018. Original.

SVOBODOVÁ, R.: Strukturované drama. In: Kořátková, S. Vybrané kapitoly z dramatické.

výchovy. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-756-9

VALENTA, Josef. *Metody a techniky dramatické výchovy*. Praha: Grada, 2008. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1865-1.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vydání druhé, doplněné a přepracované. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.

WAY, Brian. Rozvoj osobnosti dramatickou hrou. 2., rev. a aktualiz. vyd. Praha: Sdružení pro tvořivou dramaturgii, 2014. ISBN 978-80-903901-4-0.

Internetové zdroje

Chris Priestley. Nakladatelství Argo. (cit. 28.06.2023). <https://argo.cz/autori/priestley-chris/>

Databazeknih.cz. (n.d.). Chris Priestley. životopis | Databáze knih. (cit. 28.06.2023). <https://www.databazeknih.cz/zivotopis/chris-priestley-24257>

Příloha 1

SCÉNÁŘ - DÁTE SI JABLÍČKO?

1. HÁDKA

Všichni prodejci jsou na sebe oškliví, soupeří spolu, jsou k sobě falešně "milí", ale zároveň si dávají najevo, jak sebou navzájem opovrhují. Přichází ke stolu a výrazně a pečlivě si čistí, leští a prohlíží svá jablka.

LENKA: *přichází na jeviště a zdraví publikum* Dobrý den!

MARTIN: *přichází hned po ní a zdraví LENKU* Ahoj Lauro!

LENKA: No ahoj..

MARTIN: Tak jak to jde? Ten tvůj prodej.. *S ironickým důrazem na "prodej"*

LENKA: Tak znáš to, jako vždycky.

MARTIN: No mně to klape taky skvěle, jen abys věděla.

LENKA: To ti teda moc přeju. *ironicky*

JOHČA: Ahoj. *nepřátelsky*

M + L: Čau.

ERIK: Zdravím.

MARTIN: Nazdar.

LAURA vyráží k jednomu divákovi, kterého si vybere jako zákazníka a vyrazí za ním. Za ní pak vyrazí MARTIN a hádají se spolu. JOHČA se snaží využít situace a získat tak zákazníka, M + L jí zarazí. Všichni se hádají, což rozsekne na chvíli ERIK, ale nakonec se hádají všichni.

L: Dobrý den, mohu vám nabídnout..

M: Kam si myslíš že jdeš?

L: Kam asi? Za zákazníkem.

M: Tak to vůbec, já jsem ho měl vyhlídnutýho od té doby co jsme tady.

L: Kdo dřív přijde ten dřív mele..

M: Víš co, moje jabka jsou ale stejně lepší než ty tvoje!

L: Tak to vůbec! Co si o sobě myslíš?

M: Jsou! Tvoje si nikdo nekupuje!

Oba dva se hádají a překřikují. Přichází JOHČA a snaží se projít mezi nimi.

J: S dovolením..

Oba ji stáhnou zpátky.

M + L: A kam si myslíš, že jdeš jako ty?

J: Za zákazníkem..?

M + L: A nepřijde ti to blbý?

Všichni se dál hádají, nenechají si navzájem prostor mluvit, prostě jedou to svoje.

E: Nehádejte se!

Trojice se zastaví, otočí se na ERIKA, nechají si chvíli pauzu a zase to rozjedou a hádají se všichni dohromady a ještě víc.

2. PODIVÍNKA A SIMON

Hádku přeruší Aneta, která si nikoho nevšímá a nejdříve si také nikdo nevšímá jí. Stoupne si ale vedle Erika a položí si na stůl svůj košík. Zpívá si u toho. Natož si ji všichni konečně všimnou, přestanou se hádat, omluví se zákazníkům, vezmou si svoje věci a pomalu odstoupí kousek dál od stolu (ne daleko dozadu). Aneta říká divná fakta o jablkách a všechny tak lehce znepokojí, nakonec jde dělat svíčku na stranu podia.

Přichází Aneta a zpívá si.

VŠICHNI: Eh..pardon. Já už budu muset jít. Tak třeba příště, promiňte no.

Seberou si věci a odejdou. Aneta si dozpívá, položí si košík na místo, kde pak bude dělat stojku. Vezme si jablko a nůž a jde nabízet kousky jablka Martinovi a zákazníkům. U toho říká svoje fakta. Chodí tam a zpátky.

A: Věděli jste, že jablko bláznů je lilek? A myslíte si, že lilek jim chutná jako jablko? Protože lilek je neuvařený velmi hořký. *Podá kousek jablka Martinovi.* Jablka jsou skvělá, ale věděli jste, že ročně se jablkem udusí minimálně 1500 lidí? *Martin jablko zahodí.* Jadérka jablek obsahují také amygdalin, což znamená, že by člověk měl sníst alespoň 83 jablečných semen, aby vznikla akutní otrava kyanidem. Po ní samozřejmě zemře. *Podává u kousky divákům.*

Pak přichází Tomáš, dělá si legraci z prodejců, uráží jejich jablka, nechce si žádné koupit, protože jsou pro něj moc drahá. Prodejci se s jeho příchodem vyprsí a nahodí úsměv. Jsou připraveni, prodat svoje jablka. S urážkami se vždy urazí. Tomáš si pak všimne, že Aneta je duševně asi trochu mimo, využije toho a ukradne jí jablko.

Přichází Tomáš.

T: Jé hele trh. Dobrej..jé hezký jabka, kolik stojej?

L: Jenom 12.

T: Tolik peněz?! Za kyselý jabko?. To si radši koupím banán.

Lenka se urazí, dá si dolů bedýnky a je naštvaná, Tomáš jí k tomu dá čas.

Tomáš se lekne Erika.

T: Proboha.

Erik si povzdychne a dá bedýnku dolů.

T: Jé ty vypadaj pěkně.

J: Za 15 s úsměvem

T: Pěkně hnusně.

Johča udělá to samé co ostatní.

T: Fuj vždyť to ani nevypadá jako jabko.

Martin udělá to samý co ostatní.

Tomáš jde za Anetou, která dělá svíčku.

T: Ugh..tak proč ne.

Aneta si sedne.

T: Za kilo? to jste se asi přepsala, ne?

A: Jablka obsahují lahodnou šťávu a to pak přichází na scénu hmyz. Vosy s hodováním začínají malou dírkou a postupně vyhlodají celou dužinu až zbyde jen prázdná slupka. *Užívá si to, vypráví jako nechutný horor.*

Tomáš nejdřív nechápe, pak si uvědomí, že Aneta je asi nějaká divná.

T: Jo takhle dámo. Tak to máte recht. To jsou vosy teda pěkný šmejdi. No tak to já si to jablko radši nevezmu teda, když je to takhle s těma vosama. Třeba někdy příště, mějte se. *U toho si od ní nenápadně (ale nápadně pro diváka) bere jablko.*

<https://www.youtube.com/watch?v=IXNMj8UbJoY&t=159s>

3. RVAČKA O JABLKO

Tomáš si s ukradeným jablkem sedne mezi prodejce na stůl. Proběhne rvačka o jablko. Prodejci odhalí, že jablka podivínky nikdy nejedli a jsou zvědaví, jak chutnají. Nakonec jablko ochutnají všichni společně. Simon chce jablka ukrást všechny, ale Martin ho zastaví. Všichni ho varují, že podivínka není taková, jaká se zdá být.

Sedá si na stůl.

T: Ženská pitomá.

Chce si kousnout.

VŠICHNI: Ne!!

T: Co?

Všichni se naklání doprostřed k jablku. Láká je.

L: My její jablka nejíme.

Všichni se nahýbají ještě blíže k němu.

..

Johča bere Tomáše za ruku, Tomáš se překulí přes stůl na zem. Všichni na něj. Johča získá jablko, zaraduje se. Jablko bere Lenka, utíká pod stůl, lehá si. Mezitím Erik na stranu k hlavě Lenky. Martin vytahuje Lenku z pod stolu. Lenka pouští jablko. Erik v tu chvíli bere jablko bere a jde dopředu doprostřed, zaraduje se. Všichni se na něj vrhnou a snaží se mu vzít jablko.

Celou dobu všichni křičí, hulákají na sebe, je tam velký chaos!!

..

E: Už dost!

Všichni se zastaví. Dívají se na sebe. Matěj se pomalu otočí pro něž.

M: Tak všichni najednou.

Rozkrájí jablko a všem dá. Všichni ochutnají. Mňam.

VŠICHNI: Tyjo ty jsou! Fakt výborný.

Zmlknou. Otočí se na Anetu. Ta si po chvílce ticha sedne.

A: Nejčastější příčinou hnilobou jablek bývá nákaza chorobou. Takové choroby si ale typický zahrádkář všimne až když mu úroda mizí téměř před očima a jablka jsou proezlá hnilobou skrz na skrz.

Všichni jsou zděšení, ale Tomáš se jí vysměje.

T: Tak my si ty jabka vezmem asi všechny. *vstane*

M: Počkej. *chytne ho za nohu*

T: Co je zas?

L: Ona není taková, jaká si myslíš že je.

Všichni se dívají na Anetu, ta se zvedá a odchází.

T: Proboha. *když Aneta odejde, tak se vzpamatuje a odchází taky*

E: Tak se dívej a třeba pak změníš názor.

4. VRAŽDA JABLKA

Aneta zhasíná a rozsvěcí.

Zhasíná se. Prodejci rychle utváří z bedýnek a baterek loutkovou scénu. Hrají vraždu jablka, aby tak ukázali, co se o podivínce říká.

Lenka na konci nedělá “blebleble” ale “uaárvárvá” - čím dál víc se do toho opře, pak se rozsvítí a vypne se hudba. Všichni pohled na ni, ona to dělá dál. Všimne si, že scénka už skončila. Přestane to dělat. Je trapno.

https://www.youtube.com/watch?v=Wdas8OCA_I8

5. VRAH A JABLKO

Tomáš prodejcům stále nevěří. Vysměje se jim, ukáže jim vlastní scénku o vraždě jablka.

T: Vy jste miglí, to bylo nejhorší představení, co jsem kdy viděl. A to dokážu taky.

Vrah jablko.

T: Nebylo to tak těžký. A žádný blbý ženský se nebojím.

Odchází.

6. VŠICHNI MRTVÍ

Nejdříve Erik urazí všechny ostatní. Natož ho Martin zabije v zákulisí. K té příležitosti si připijí moštem od Johči, který je al otrávený. Martin s Lenkou umírají. Johča odtahuje těla, když přijde Tomáš. Pomáhá ji, načež se Johča omylem napije moštu a zemře tak taky. Tomáš odtáhne i ji - všichni na hromadu. Vezme pár jablek a jde pryč.

M: Tak dneska zase nic.

E: Proč asi?

E: *na Lenku* Tvoje jablka jsou hrozně hořký a fakt si je nikdo si je nekupuje a nikdo tě nemá rád, protože se věčně hádáš! *na Johču* Tvoje jablka jsou ještě horší, a přesto si myslíš, že seš nejlepší a nejchytřejší! *na Martina* Ty. Ty seš ze všech nejhorší. Myslíš si, že seš frajer, ale tvoje jabka jsou kyselý, hnusný, plesnivý, zkažený, neumíš je pěstovat a..

Martin vytahuje nůž. Erik se zarazí. Erik jde pozadu pryč ze scény, Martin pomalu za ním s nožem.

E: Já jsem se spletl, spletl jsem si tě s někým jiným víš. Tvoje jablka jsou moc dobrý, jsou vlastně úplně nejlepší, lepší než ty moje, fakt promiň, moc se omlouvám..

M: Lháři!

Oba křičí.

Martin vyjde jakoby nic. Johča a Lenka se pousmívají.

M: Upadl mi na nůž.

J: Jeejda *ironicky*

J: Tak si myslím, že bychom měli tuto nešťastnou příhodu trošku oslavit. Připravila jsem k této příležitosti domácí mošt.

M + L: Tak to si necháme líbit!

J: Tak na zdraví!

Napijí se, nechají mošt v puse, položí skleničku, vyprsknout mošt, podívat se na sebe, svalit se k zemi - zemřít.

J: Moje jabka jsou stejně nejlepší.

Johča odbíhá do zákulisí pro Erika, přitahuje ho na jeviště. Přichází Tomáš.

T: Dobře-j..

J: Pomož mi s nim ne..

T: Tak jo no.

J + T odtahují všechny tři za stůl. U toho přichystají všem prodejcům k ruce jablko na stromy. Pak se opřou vepředu o stůl. Johča si vzdychne únavou.

J: Ježiš to je fuška. *Napije se omylem moštu, aniž by si toho všimla.*

Podívá se na Tomáše "A sakra" a spadne k zemi. Mrtvá.

Tomáš si vzdychne nad další prací, protočí očima a odtáhne ji za stůl taky. Bere si nějaká jablka a odchází.

7. STROMY

Tomáš zhasíná.

Přichází Aneta. Sedá si před stůl dopředu. Bere si bedýnky, do každé nasype trošku hlíny. Do každé bedýnky s hlínou nasype trošku semínek jabloní, zalévá je vodou (vše má v košíku). Při tomto procesu vyrůstají stromy.

Aneta je pak všechny ostříhá a sesbírá jablka. Sedne si zpátky před stůl, zhasne se.

https://www.youtube.com/watch?v=utr_9kZ2_4A

8. SIMON KRADE

Přichází Tomáš s baterkou, prohlíží si stromy, dívá se jim. Nechápe, co se to na tom trhu stalo. Prohlíží si bedýnky, přijde mu to zvláštní.

Všimne si košíku podivínky, chce jí ho ukrást, natáhne pro něj ruku, ale v tu chvíli ho čapne Aneta, on na ni posvítí, začne křičet. Aneta a stromy křičí taky.

Tomáš utíká dozadu, stromy na něj padají a udělají chumel. Aneta bere košík a utíká do zákulisí.

T: Super, teď v noci tu nikdo nebude. Počkat, co to má bejt. WFT? A co je jako tohle? Ježíši, tak to mě vomejou.

Košík.

T: Jo! Ještě, že to tady nechala!

Ruka, křik křik, útěk, chumel.

9. PROMĚNA SIMONA A KONEC

Aneta rozsvěcí.

Z chumlu vyrůstají stromy. Tomáš drží jablko. Když vyrostou, přichází Aneta s košíkem. Luskne u Tomáše, sebere mu jablko. Sedne si na stůl.

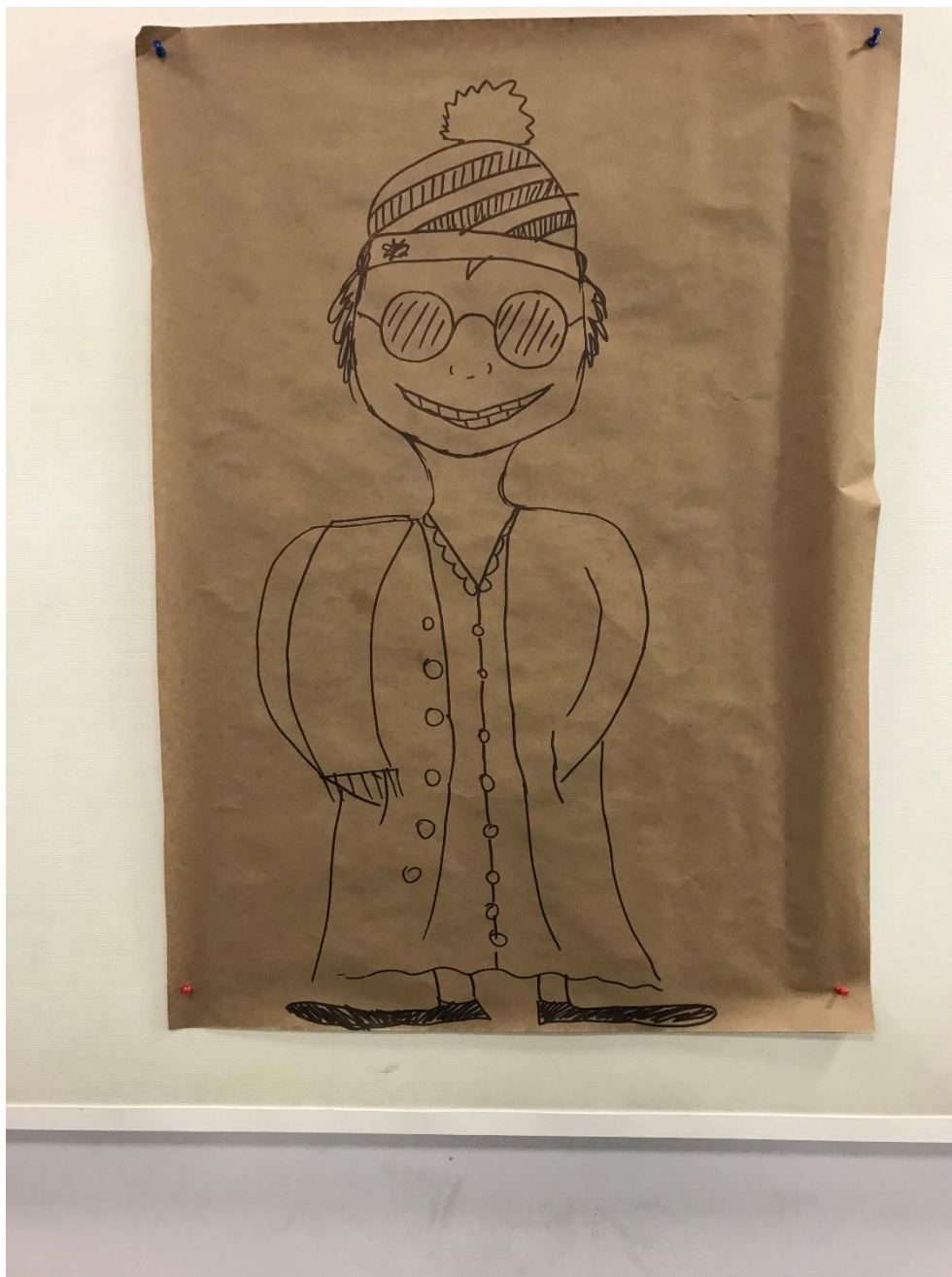
Podívá se na to jablko.

A: Pokud se jablka sklídí příliš brzo, bývají kyselá.

Naposledy luskne, všichni se skácí k zemi, Aneta se zakousne do jablka.

KONEC (snad už to všichni pochopí)

Příloha 2

Příloha 3

